

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Finanšu katedra

KOMERCBANKU UZRAUDZĪBA LATVIJĀ

Supervision of commercial banks in Latvia

BAKALaura DARBS

Finanšu menedžmenta profesionālā bakalaura studiju programma

Autors: **Santa Svārupe**

Studentu apliecības Nr.: ss12146

Darba vadītājs: Dr.ekon., as.profesore Inna Romānova

RĪGA 2016

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir komercbanku uzraudzība Latvijā. Komercbanku veiksmīga un stabila darbība ir pozitīvs faktors kopējā valsts finanšu sistēmā, un, lai pilnveidotu banku darbības stabilitāti, nepieciešama atbilstoša uzraudzība un kontrole.

Bakalaura darba mērķis ir, pamatojoties uz zinātnisko literatūru un Latvijas normatīvo noteikumu un likumu bāzes izpēti attiecībā uz komercbanku darbību un uzraudzību, analizēt banku sektora prasību izpildi atbilstoši Finanšu un kapitāla tirgus komisijas noteiktajām prasībām, kā arī, pamatojoties uz Vienotā uzraudzības mehānisma visaptverošā novērtējuma rezultātiem, analizēt iesaistīto Latvijas banku uzrādītos rezultātus.

Bakalaura darba mērķa sasniegšanai tika izvirzīti 7 uzdevumi.

Autore secina, ka kopumā banku sektora uzraudzība Latvijā ir augstā līmenī, taču nepieciešami uzlabojumi Finanšu un kapitāla tirgus komisijas uzraudzības darbības pilnveidošanā, lai banku sektors tiktu kontrolēts pilnībā. Darba noslēgumā autore izvirza 5 priekšlikumus FKTK darbības uzlabošanai.

Atslēgvārdi: komercbanka, uzraudzība, Finanšu un kapitāla tirgus komisija, Vienotais uzraudzības mehānisms, visaptverošais novērtējums, kapitāla pietiekamības rādītājs.

ANNOTATION

The theme of this Bachelor paper is supervision of commercial banks in Latvia. Successful and stable operation of commercial banks is a positive factor in common national financial system and, in order to improve stability of bank operations, there is necessity for their strict supervision.

The aim of the Bachelor paper, based on scientific literature and base research of Latvian regulatory rule and law in relation with operations and supervision of commercial banks, is to analyse achievement of requirements in banking sector according to the requirements of the Financial and Capital Market Commission; as well as, according to the results of comprehensive assessment of the Single Supervision Mechanism, to analyse results of the involved banks of Latvia.

In order to achieve the aim seven objectives are set.

The author concludes that, in general, supervisory of banking sector in Latvia is at high level, but there is necessity for improvements in supervisory operations of Financial and Capital Market Commission in order to completely have control over banking sector. The author makes 5 proposals for improvement of operation of Financial and Capital Market Commission.

Keywords: commercial bank, supervision, Financial and Capital Market Commission, Single Supervision Mechanism, comprehensive assessment, Common Equity Tier ratio.

SATURS

Ievads.....	5
1. KOMERCBANKU UN TO UZRAUDZĪBAS TEORĒTISKIE ASPEKTI.....	7
1.1. Komercbanku nozīme un funkcijas	7
1.2. Banku uzraudzības nozīme un būtība	10
1.3. Prasības bankām pēc regulējošiem likumiem un normatīvajiem aktiem.....	11
1.3.1. Kapitāla pietiekamība	12
1.3.2. Likviditātes prasības, to izpildes kārtība un likviditātes riska pārvaldīšana.....	15
1.3.3. Aktīvu kvalitātes novērtēšana un uzkrājumu veidošana.....	16
1.4. Vienotā uzraudzības mehānisma būtība, mērķis un principi	18
2. KOMERCBANKU ATBILSTĪBA UZRAUDZĪBAS PRASĪBĀM	21
2.1. Uzraudzības institūcijas, to nozīme	21
2.1.1. Uzraudzības institūciju būtība	21
2.1.2. Uzraudzības institūcijas starptautiskā mērogā.....	23
2.1.3. Uzraudzības institūcija Latvijā – Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK)....	24
2.2. Banku atbilstība prasībām 2011. - 2015. gadā.....	35
2.3. FKTK piešķirtās soda sankcijas bankām 2014. – 2016. gadā	40
3. KOMERCBANKU UZRAUDZĪBA PĒC VIENOTĀ UZRAUDZĪBAS MEHĀNISMA .	45
3.1. VUM visaptverošais novērtējums.....	45
3.2. Visaptverošā novērtējuma rezultāti par Latvijas bankām.....	48
3.2.1. Swedbank visaptverošā novērtējuma rezultātu analīze	48
3.2.2. SEB bankas visaptverošā novērtējuma rezultātu analīze.....	52
3.2.3. ABLV Bank visaptverošā novērtējuma rezultātu analīze.....	56
Secinājumi un priekšlikumi	60
Izmantotā literatūra un avoti.....	63

Ievads

Komercbanku veiksmīga un stabila darbība ir pozitīvs faktors kopējā valsts finanšu sistēmā, un, lai pilnveidotu banku darbības stabilitāti, nepieciešama atbilstoša uzraudzība un kontrole. Finanšu un kapitāla tirgus komisija, darbojoties kā banku sektora uzraudzības institūcija Latvijā, nosaka normatīvos noteikumus un izdod atbilstošus likumus bankām ar mērķi veicināt komercbanku stabilu darbību, kā arī mazināt pastāvošos riskus banku darbībai. Finanšu un kapitāla tirgus komisija veic dažādus svarīgus uzdevumus un identificē banku sektoram piemītošos riskus, lai pēc iespējas mazinātu bankām nelabvēlīgas darbības vides esamību un pilnveidotu tās attīstību.

Finanšu un kapitāla tirgus komisija 2014. gadā sāka īstenot uzraudzību lēmumu publicēšanas reformu, proti, līdz šim laikam nebija pieejama publiska informācija par komisijas piemērotajām soda sankcijām un to iemesliem, jo to nepieļāva Latvijā spēkā esošie normatīvie akti, kuri noteica, ka visa uzraudzības procesā gūtā informācija ir ierobežotas pieejamības informācija un tā drīkst tikt uzrādīta tikai apkopotā veidā, lai nebūtu iespējams identificēt konkrēto pārkāpuma veicēju. Uzraudzības lēmumu publiskošanas reforma tika īstenota saskaņā ar grozījumiem Kredītiestāžu likumā un Finanšu instrumentu tirgus likumā, kuri tika veikti saskaņā ar regulu un direktīvu kapitāla prasībām (Basel III).

Par būtisku notikumu Latvijas vēsturē uzskatāma valsts pievienošanās eirozonai, kura sekmēja Latvijas pievienošanos Vienotajam uzraudzības mehānismam, kas savukārt noteica, ka Latvijas banku uzraudzību neveiks tikai Finanšu un kapitāla tirgus komisija, bet arī Eiropas Centrālā banka. Vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros Eiropas Centrālā banka sadarbībā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju pārbauga trīs pēc aktīviem lielākās bankas Latvijā – Swedbank, SEB banka un ABLV Bank, un mehānisma darbības ietvaros šīm bankām tika veikts visaptverošais novērtējums, kurā Latvijas bankas uzrādīja labus un stabilus rezultātus.

Bakalaura darba mērķis ir, pamatojoties uz zinātnisko literatūru un Latvijas normatīvo noteikumu un likumu bāzes izpēti attiecībā uz komercbanku darbību un uzraudzību, analizēt banku sektora prasību izpildi atbilstoši Finanšu un kapitāla tirgus komisijas noteiktajām prasībām, kā arī, pamatojoties uz Vienotā uzraudzības mehānisma visaptverošā novērtējuma rezultātiem, analizēt iesaistīto Latvijas banku uzrādītos rezultātus.

Izvirzītā bakalaura darba mērķa sasniegšanai veicamie uzdevumi:

- izpētīt komercbanku funkcijas un banku uzraudzības teorētiskos aspektus;
- izpētīt regulējošos likumos un normatīvajos aktos noteiktās prasības bankām;
- izpētīt Vienotā uzraudzības mehānisma darbības būtību un izvirzītos principus;
- analizēt Finanšu un kapitāla tirgus komisijas darbības rezultātus;

- analizēt Latvijas banku sektora atbilstību prasībām;
- izpētīt un analizēt FKTK piešķirtās soda sankcijas bankām un to iemeslus;
- analizēt Vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros veiktā visaptverošā novērtējuma rezultātus par Latvijas bankām.

Darbs sastāv no trīs galvenajām nodaļām. Pirmajā nodaļā tiek izpētīti komercbanku un to uzraudzības teorētiskie aspekti, jo ir būtiski zināt teorētisko pamatojumu, kas ir pamats komercbanku darbībai un tās uzraudzībai. Otrajā nodaļā analizēta komercbanku atbilstība normatīvajos noteikumos un likumos nosacītajām uzraudzības prasībām, veicinot izpratni par komercbanku svarīgāko darbības rādītāju attīstību un tendencēm, un pētītas, analizētas FKTK piešķirtās soda sankcijas bankām, sekmējot FKTK darbības rezultātu uzskatāmību konstatēto pārkāpumu ziņā. Trešajā nodaļā analizēti Latvijas banku uzrādītie rezultāti Vienotā uzraudzības mehānisma ietveros veiktajā visaptverošajā novērtējumā, veicinot izpratni par bankas darbības stabilitāti dažādās situācijās, rīcībā esošo līdzekļu pielietošanas kvalitāti un izteiktajām prognozēm attiecībā uz banku darbības rādītājiem nākotnē.

Izmantotās pētīšanas metodes darba mērķa sasniegšanai:

- aprakstošā – ekonomiskā metode – darbā tiek atspoguļota komercbanku uzraudzības un regulēšanas būtība, uzraudzības institūciju vispārējs raksturojums, pētīta literatūra, uzrādīti piemēri uzraudzības institūciju veidiem;
- ekonomiskā - statistiskā analīze – darbā tiek analizēti banku darbības rādītāji, kā arī visaptverošā novērtējuma rezultātu analīze;
- grafiskā attēlošana – analizētie banku darbības rādītāji tiek atspoguļoti grafikos, diagrammās.

Darbā pētītais un analizētais laika periods attiecībā uz banku darbības rādītāju prasību izpildi ir 5 gadu laika periods no 2011. gada līdz 2015. gadam, jo šajā laika posmā Latvijas banku sektoru atstāja kopumā 5 bankas, kā arī būtiska bija nacionālās valūtas maiņa no latiem uz eiro. Analizētais laika periods attiecībā uz FKTK piešķirtajām soda sankcijām bankām ir no 2014. līdz 2016. gadam, jo tikai 2014. gadā FKTK sāka īstenot uzraudzību lēmumu publicēšanas reformu, proti, līdz šim laikam nebija pieejama publiska informācija par komisijas piemērotajām soda sankcijām un to iemesliem, jo to nepieļāva Latvijā spēkā esošie normatīvie akti.

Darbā veiktā analīze un pētījums tiek balstīts uz Latvijas Republikā pieņemtajiem likumiem un normatīvajiem aktiem, FKTK regulējošām prasībām, Latvijas autoru grāmatām, FKTK un Latvijas Bankas internetā publicēto informāciju un citiem internetā pieejamajiem resursiem.

1. KOMERCBANKU UN TO UZRAUDZĪBAS TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Komercbanku nozīme un funkcijas

Komercbanka ir definēta daudz un dažādi, taču galvenā doma ir viena – tā specializējas dažādu operāciju veikšanā, kas domātas uzņēmumiem, organizācijām, kā arī fiziskajām personām. Komercbanku operācijas ir, piemēram, valūtu darījumi, kredītu izsniegšana, noguldījumu kontu pārvaldīšana, naudas un norēķinu operācijas. *Financial Times* uzsver, ka komercbanku galvenais uzdevums ir noguldījumu piesaistīšana un aizdevumu izsniegšana, kas kontrastē ar investīciju bankām, kuru galvenais darbības virziens ir darījumi ar vērtspapīriem, to riskiem un aktīvu pārvaldīšanu. [6, 80; 15]

Lai saprastu kā darbojas bankas, ir svarīgi saprast finanšu starpnieku lomu ekonomikā. Finanšu starpnieku un finanšu tirgu galvenais uzdevums ir nodrošināt mehānismu, ar kuru līdzekļi tiek pārvietoti un piešķirti, un visefektīvāk pielietoti. Bankas kā starpnieka galvenais uzdevums ir piedāvāt līdzekļus aizņemtājiem gribētājiem un piesaistīt tos no noguldītājiem. Pildot starpnieka lomu, bankas saņem kapitālā neieguldītus līdzekļus un piešķir tos gan cilvēkiem, gan kompānijām ar līdzekļu deficītu. To nodrošinot, bankas ir kā kanāls no taupītāja uz aizņēmēju, tādējādi nodrošinot ekonomikas efektivitāti labāk izvietojot resursus. [8]

KOMERCBANKAS KLASIFICĒ:			
Pēc īpašuma formas	Pēc kredīta piešķiršanas termiņiem	Pēc nacionālās piederības	Pēc darbības funkcijām un rakstura
akciju	īslaicīgās kredītēšanas bankas	nacionālās	depozītu
kooperatīvās		ārvalstu	universālās
municipālās	vidējā un ilgtermiņa kredītēšanas bankas		specializētās
komunālās			
valsts			
jauktās			
starptautiskās			

1.1.attēls. Komercbanku klasifikācija [6, 80]

Kā var secināt pēc darba autores izveidotā 1.1. attēla, komercbankas pēc darbības funkcijām un rakstura iedalās sīkāk – depozītu, universālās un specializētas. Katra no šīm kredītiestādēm veic dažādas operācijas (skatīt 1.2. attēlu).

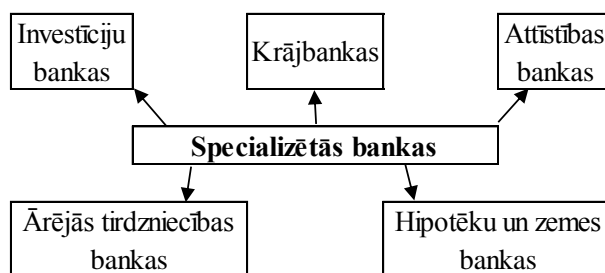
Kreditiestādes

	Kredīta operācijas
Depozītu bankas	
	Norēķinu operācijas (piesaistot depozītus)
	Depozītu operācijas
	Kredītu operācijas
Universālās bankas	Norēķinu operācijas
	Fondu operācijas
	Trasta operācijas
	U.c. operācijas
	Specializējas: noteiktā ekonomikas nozarē; uzņēmējdarbības kreditēšanā; noguldījumu piesaistīšanā.
Specializētās bankas	

1.2.attēls. Depozītu, universālo un specializēto banku veicamās operācijas [6, 81]

Depozītu bankas kredīta un norēķinu operācijas veic, piesaistot depozītus. Šīm bankām ir tiesības pieņemt noguldījumus no iedzīvotājiem. [6, 81]

Specializētajām bankām raksturīga šaura specializācija un tām raksturīgs sīkāks iedalījums (skatīt 1.3. attēlu).

1.3.attēls. Specializēto banku iedalījums [6, 81]

Oksfordas skaidrojošajā vārdnīcā (*Oxford Dictionaries*) investīciju banka ir skaidrota kā banka, kura iegādājas milzīgus vērtspapīru apjomus un tālāk tos atkal pārdod investoriem. Darba autore uzskata, ka definīcija ir ļoti vienkārša, tādēļ, rezumējot *Financial Times* piedāvāto definīciju, piekrīt tai vairāk, proti, ka investīciju banka ir banka ar plašu specializēto pakalpojumu klāstu, kuri domāti uzņēmumiem, lieliem investoriem, un daži no pakalpojumiem ir, piemēram, padoma sniegšana dažādos vērtspapīru risku un kapitāla palielināšanas jautājumos, konsultē par tirdzniecību kapitāla tirgos un ieguldījumiem pašu

kapitālā u.c. pakalpojumi. Taču, protams, investīciju bankas ne tikai konsultē un sniedz padomus dažādos jautājumos, bet arī mobilizē savus līdzekļus - pēta tirgus, tirgojas un iegulda. [16; 34]

Ārējās tirdzniecības bankas veic operācijas, kuras saistītas ar eksporta un importa kreditēšanu. [6, 81]

Hipotēku un zemes bankas specializējas aizdevumu izsniegšanā pret nekustamo īpašumu, kurš tiek ieķīlāts, vienlaikus pastāvot nosacījumam, ka šim īpašumam ir jābūt reģistrētam Zemesgrāmatā un tas nevar būt jau ieķīlāts. [6, 81]

Kembridžas skaidrojošajā vārdnīcā (*Cambridge Dictionaries*) attīstības bankas ir definētas kā bankas, kuras izsniedz aizdevumus uzņēmējdarbības, tirdzniecības un ražošanas uzlabošanai noteiktās valstīs vai reģionos. [14]

Krājbankas specializējas noguldījumu piesaistīšanā, cilvēki var noguldīt naudu un saņemt procentus par noguldījumu. Krājbankas nesniedz vispārīgos banku pakalpojumus. [17]

Komercbankas veic dažādas funkcijas, taču galvenās no tām ir:

- īslaicīgi brīvu finanšu līdzekļu pārvēršana kapitālā – fizisko un juridisko personu noguldītajiem līdzekļiem bankās ir divi pozitīvi aspekti, proti, tie sniedz ienākumus noguldītājam procentu veidā un veido bāzi, kuru bankas izmanto aizdevumu operācijām;
- kredīta starpniecība – viena no galvenajām bankas funkcijām ir kreditēšana. Bankas uzkrāj noguldījumus, kuriem ir dažāds lielums un termiņš, tādā veidā tām akumulējas naudas kapitāls, kuru var izmantot kreditēšanā (aizņēmēja pieprasītā termiņā un apjomā), turklāt bankām ir iespējas uzzināt par aizņēmēja maksātspēju un citiem būtiskiem aspektiem;
- maksājumu starpniecība – bankas veic naudas maksājumus pēc klienta pieprasījuma, pieņem naudu kontos un uzskaita naudas ieņēmumus un izmaksas. Maksājumu centralizācija bankās samazina naudas apgrozības izmaksas;
- kredītu līdzekļa veidošana – bankas kredītu avoti ir ne tikai īslaicīgi brīvi naudas līdzekļi, bet arī depozītu un čeku emisija. Tā notiek, izsniedzot aizdevumus apjomos, kas lielāki par noguldījumu summu. Veidojot depozītu un izlaižot kredītnaudu, bankas pilda svarīgu lomu pilnvērtīgās naudas aizvietošanā ar dažādiem kredīta instrumentiem. [6, 83]

1.2. Banku uzraudzības nozīme un būtība

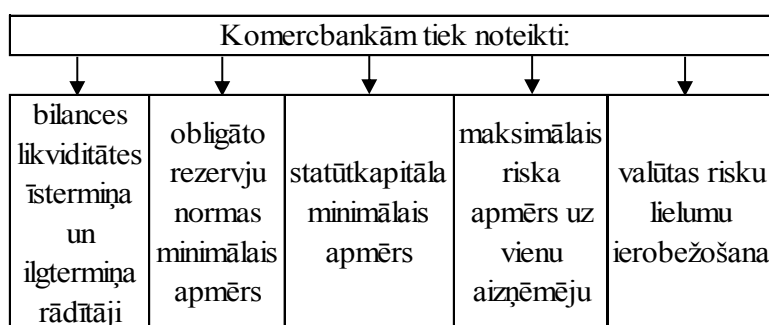
Jebkuras valsts komercbanku sistēmas attīstības procesā var izdalīt pretēju tendenču ietekmi: komercbankas darbības efektivitātes paaugstināšana no akcionāru puses un cenšanās pēc sistēmas lielākas stabilitātes no sabiedrības puses. Komercbanku sistēmas funkcionēšanas stabilitāte ir galvenā sabiedrības prasība. Tāpēc galvenais komercbanku darbības regulēšanas iemesls ir nepieciešamība sekmēt ieguldītāju uzticību, izstrādājot un nosakot komercbankas darbības standartus. [9, 80]

Komercbanku regulēšanai un kontrolei nepieciešams pievērst īpašu uzmanību, jo komercbankas ir svarīgs elements valsts ekonomikā. Komercbanku uzraudzībai var izmantot dažādus noteikumus, metodes, taču galvenais ir nodrošināt stabilu komercbanku darbību, nepieļaut banku bankrotus.

Komercbanku uzraudzība sastāv no divām daļām, kuras ir savstarpēji saistītas:

- komercbanku darbības regulēšana;
- komercbanku darbības uzraudzība (kontrolē). [9, 81]

Komercbanku darbības regulēšana veidojas no uzraudzības institūciju vai centrālās bankas izveidotiem noteikumiem, prasībām, kas tiek balstītas uz speciāliem normatīvajiem noteikumiem un likumiem. Šie speciāli izveidotie noteikumi ierobežo komercbanku darbību, kas savukārt veicina banku stabilitātes uzturēšanu. Šie attiecīgie normatīvie akti, noteiktās prasības palīdz uzraudzības institūcijām novērot tendences, kuras varētu atstāt negatīvu iespaidu uz komercbanku stabilitāti, un brīdināt bankas, lai tās varētu savlaicīgi reaģēt un novērst iespējamus draudus.

1.4.attēls. Obligātās prasības komercbankām [9, 81]

Finanšu un kapitāla tirgus komisija normatīvajos noteikumos norādījusi, ka bankām nepieciešams uzturēt likvidus aktīvus, kuri paredzēti, lai norēķinātos par saistībām, ne mazāk kā 30 % no bankas tekošo saistību kopsummas.

Kapitāla prasību regulā norādīts, ka bankām 1. līmeņa pamata kapitālam ir obligāti jābūt 4,5% no riska svērtajiem aktīviem un, kā papildus noteikums, ir veidot kapitāla saglabāšanas

rezerves – 2,5% no bankas riska darījumu kopsummas, lai krīzes situācijā bankai klātos labvēlīgāk un tā veiksmīgāk tiktu galā ar iespējamajiem zaudējumiem.

Balstoties uz Kredītiestāžu likumu, statūtkapitāla minimālais apmērs bankām ir 5 miljoni ekju. [2]

Maksimālais riska apmērs uz vienu aizņēmēju nedrīkst būt lielāks kā 15% no bankas pašu kapitāla.

Kredītiestāžu likumā norādīts, ka ārvalstu valūtu atklātā pozīcija nedrīkst būt lielāka kā 10% no pašu kapitāla (atsevišķai ārvalstu valūtai) un 20% no pašu kapitāla (visām ārvalstu valūtām kopā). [2]

Bankām tiek piemēroti šie normatīvie noteikumi no vienas puses tādēļ, lai tās veiksmīgi funkcionētu un nerastos neveiksmīgas situācijas, kuras var novest banku līdz krīzes situācijai, un no otras puses, lai attaisnotu klientu intereses un pasargātu arī tos no iespējamajiem zaudējumiem.

Komercbanku uzraudzības (kontroles) mērķis ir savlaicīgi pamanīt pastāvošo likumu un noteikumu pārkāpšanu, kā arī sekot līdz tendencēm, kas saistītas ar banku darbību, proti, ja tās ir negatīvas, tad nepieciešams īstenot dažādus pasākumus. Komercbanku kontrole veicina komercbanku apdomīgas darbības veikšanu, ievērojot attiecīgos likumus un normatīvos aktus.

Komercbanku darbības uzraudzība prasa divus atbildības līmeņus:

- pret iedzīvotājiem kopumā, ar mērķi nodrošināt komercbanku sistēmas stabilitāti nacionālās ekonomikas uzturēšanai;
- pret atsevišķām fiziskām un juridiskām personām, ieguldītājiem un kreditoriem, kas nodrošina viņu tiesību aizsardzību. [9, 82]

Komercbanku darbības uzraudzības īstenošanai ir nepieciešamas divas lietas – regulējošā institūcija, kura veic uzraudzības funkcijas, un attiecīgs likumu un normatīvo noteikumu pamats. Regulējošā institūcija regulē un uzmana komercbanku darbību, balstoties uz attiecīgajiem likumiem, un, ja nepieciešams, izdara spiedienu un brīdina bankas, ja ir vērojama negatīvu tendenču parādīšanās to darbībā vai ja pārkāpts likums un neizpildītas kādas no attiecīgajām prasībām.

1.3. Prasības bankām pēc regulējošiem likumiem un normatīvajiem aktiem

Kredītiestāde nodrošina tās darbības raksturam, apjomam un sarežģītībai piemērotas visaptverošas un efektīvas iekšējās kontroles sistēmas izveidi un darbību. Iekšējās kontroles sistēma ietver šādus pamatelementus:

- kredītiestādes lielumam un darbības riskiem atbilstošu organizatorisko struktūru, kurā attiecībā uz darījumu veikšanu un kontroli starp kredītiestādes struktūrvienībām un atbildīgajiem darbiniekiem ir skaidri noteikts, nepārprotams un sistemātisks pienākumu, pilnvaru un atbildības sadalījums;
- kredītiestādes darbībai piemītošo un varbūtējo risku identificēšanas, pārvaldīšanas, uzraudzības un ziņošanas sistēmu;
- iekšējās kontroles procedūras;
- atalgojuma sistēmu. [2]

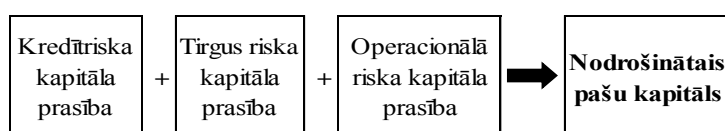
Finanšu un kapitāla tirgus komisija nosaka prasības kredītiestādes iekšējās kontroles sistēmas izveidei. [2]

Kredītiestādēm ir izveidotas procedūras un politikas un tiek īstenota stratēģija, kas palīdz laicīgi pamanīt un attiecīgi reaģēt uz dažādiem pastiprinātiem riskiem, piemēram, kredītrisku, likviditātes risku, procentu likmju risku, tirgus risku, operacionālo risku un citiem komercbankām ne mazāk svarīgiem riskiem. [2]

1.3.1. Kapitāla pietiekamība

Vadoties pēc Finanšu un kapitāla tirgus komisijas izdotajiem normatīvajiem noteikumiem, bankām, lai aprēķinātu minimālās kapitāla prasības, nepieciešams sadalīt bilances un ārpusbilances posteņus divās daļās – tirdzniecības un netirdzniecības portfelī. Šie divi portfeļi tiek izveidoti atkarībā no darījumu būtības un preču vai finanšu instrumentu iegādes mērķa.

Bankas tirdzniecības portfelī tiek iekļauti visi finanšu instrumenti un preces, kuras banka saglabā tirdzniecības mērķiem, kā arī lai ierobežotu citu tirdzniecības portfeļa posteņu riskus. Finanšu instrumentu un preču pozīcijām nepieciešams būt neatkarīgām no ierobežojumiem, kuri spētu ietekmēt to pirkšanu/pārdošanu vai veidot attiecīgo risku ierobežojumus. Savukārt netirdzniecības portfelī tiek iekļautas visas pozīcijas un risku darījumi, kuri netika iekļauti tirdzniecības portfelī.

1.5.attēls. Banku nodrošinātā pašu kapitāla veidošanās [4]

Darba autores izveidotajā attēlā tiek atspoguļota banku pašu kapitāla veidošanās (skatīt 1.5. attēlu). Analizējot šo attēlu, iespējams secināt, ka banku pašu kapitāls veidojas noteiktu kapitāla prasību kopsummu rezultātā, proti, no kredītriska, tirdzniecības riska un operacionālā riska kapitāla prasību kopsummas. Pašu kapitāla apjomam nepieciešams būt lielākam par vai

vienādam ar attiecīgo prasību kopsummu. Bankas pašu kapitālu veido pirmā līmeņa kapitāls un otrā līmeņa kapitāls. Otrā līmeņa kapitāla apmērs nedrīkst pārsniegt pirmā līmeņa kapitālu.

Savukārt kapitāla pietiekamība veidojas no vairākām risku minimālajām kapitāla prasībām (skatīt *1.6. attēlu*).

1.6. attēls. Kapitāla pietiekamības veidošanās [4]

Analizējot *1.6. attēlu*, tiek secināts, ka kapitāla pietiekamība veidojas no kredītriska, tirgus riska un operacionālā riska minimālajām kapitāla prasībām.

Kredītriska minimālā kapitāla prasība tiek aprēķināta kā 8 % no riska svērto darījumu kopējās summas. Riska darījumi ir atvasinātie instrumenti un citi darījumi, kuri tiek uzrādīti bilances aktīvos un ārpusbilances posteņos. Riska darījumiem tiek aprēķināta riska svērto darījumu vērtība un šim aprēķinam tiek izmantotas divas pieejas – standartizētā vai uz iekšējiem reitingiem balstītā pieeja, kura var tikt izmantota tikai ar Finanšu un kapitāla tirgus komisijas atļauju.

Tirgus risku minimālās kapitāla prasības ietver pozīcijas, norēķinu, darījuma risku, ārvalstu valūtas, preču riska kapitāla prasības.

Parāda vērtspapīra vai kapitāla vērtspapīra tūrā pozīcija ir starpība starp attiecīgā vērtspapīra garajām un īsajām pozīcijām. Atvasināto instrumentu, kura bāzes aktīvs ir parāda vērtspapīrs vai kapitāla vērtspapīrs, pozīcijas riska kapitāla prasības aprēķinā iekļauj kā bāzes aktīva pozīciju, ko var savstarpēji ieskaitīt ar attiecīgā vērtspapīra vai parāda pozīciju. [4]

Norēķinu risks bankām veidojas tad, ja ir kādi nepabeigti darījumi ar ārvalstu valūtu, precēm vai vērtspapīriem, izņemot tādus gadījumus, kad vērtspapīri vai preces ir aizdotas vai aizņemtas. Šo risku veido neapmaksāto piegāžu un norēķinu/piegādes riski.

Darījuma partnera kredītrisks ir tāds risks, kurš veidojas gadījumos, kad banku debitori nepilda paredzētās un līgumā noteiktās saistības pret banku. Šādā gadījumā bankai ir risks ciest zaudējumus.

DPKR kapitāla prasību aprēķina šādiem tirdzniecības portfeli iekļautajiem posteņiem:

- RTN atvasinātajiem instrumentiem un kredīta atvasinātajiem instrumentiem;
- līgumiem par aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu un vērtspapīru vai preču aizdevumiem, kuru pamatā ir tirdzniecības portfeļa vērtspapīri vai preces;

- līgumiem par aktīvu pirkšanu ar atpārdošanu un vērtspapīru vai preču aizņēmumiem, kuru pamatā ir tirdzniecības portfeļa vērtspapīri vai preces;
- maržinālajiem aizdevumiem, kas balstās uz vērtspapīriem vai precēm;
- ilgstošo norēķinu darījumiem. [4]

Ārvalstu valūtas risks ir iespēja ciest zaudējumus no ārvalstu valūtā denominēto bilances un ārpusbilances posteņu pārvērtēšanas, mainoties valūtas kursam. Zelts tiek pielīdzināts ārvalstu valūtai. Ārvalstu valūtas riska lielumu raksturo iestādes ārvalstu valūtu kopējās tīrās pozīcijas un zelta tīrās pozīcijas kopsumma. Iestādes ārvalstu valūtu kopējo tīro pozīciju aprēķina divos posmos. Pirmajā posmā tiek aprēķināta katras ārvalstu valūtas tīrā atklātā pozīcija. Otrajā posmā tiek aprēķināta iestādes ārvalstu valūtu kopējā tīrā pozīcija. [4]

Preču risks veidojas gadījumos, kad kāda prece vai preču kopuma pozīcija ir pārvērtēta un attiecīgās preces vai preču kopuma cena mainās. Šajā gadījumā prece ir materiāls īpašums, ķermeniska lieta, kuru var tirgot, piemēram, nafta, lauksaimniecības un mežsaimniecības produkti, dārgmetāli (izņemot zeltu).

1.7. attēls. Operacionālā riska kapitāla prasību aprēķinam izmantojamās pieejas [4]

Autores izveidotajā attēlā (skatīt 1.7. attēlu) ir redzamas pieejas, kuras tiek izmantotas operacionālā riska kapitāla prasību aprēķinam un tās uzrādītas sākot ar vienkāršāko un beidzot ar sarežģītāko.

Iestāde neatkarīgi no izvēlētās pieejas operacionālā riska kapitāla prasības aprēķināšanai, kā arī ieguldījumu brokeru sabiedrība, kura ir atbrīvota no kapitāla prasības aprēķina operacionālajam riskam, nodrošina tās darbības apjomam, veidiem un sarežģītībai piemērotas un efektīvas operacionālā riska pārvaldīšanas sistēmas izveidi un darbību, kas aptver šādus elementus:

- politikas un procedūru izstrādi un dokumentēšanu iestādes darbībai piemītošā operacionālā riska identificēšanai, novērtēšanai, pārraudzībai, kontrolei un mazināšanai, pamatojoties uz iestādes iekšējai lietošanai noteiktu tās darbībai un pieredzei atbilstošu operacionālā riska definīciju un ņemot vērā operacionālā riska notikumus ar zemu iestāšanās varbūtību un būtisku ietekmi;

- darbības nepārtrauktības nodrošināšanas plāna izstrādi un dokumentēšanu, lai nodrošinātu iestādes spēju darboties nepārtraukti un mazinātu zaudējumus ārkārtēju apstākļu gadījumā. [4]

1.3.2. Likviditātes prasības, to izpildes kārtība un likviditātes riska pārvaldīšana

Likviditātes nodrošināšanai bankas izveido stratēģiju un procedūras, ar kuru palīdzību pārvalda likviditāti. Bankām noteikta prasība uzturēt likvidus aktīvus, ar kuriem tiek izpildītas saistības, 30 % apmērā attiecībā pret bankas tekošo saistību kopsummu. Tekošās saistības ir saistības uz pieprasījumu un saistības, kuru izpildes termiņš nav lielāks par 30 dienām. Lai nodrošinātu likviditāti, bankas nodrošina efektīgus finansējuma avotus un to termiņu diversificēšanas iespējas, kā arī noteiktā kārtībā izvēlas rādītājus, ar kuru palīdzību tiek analizēts un uzraudzīts likviditātes risks.

Lai kontrolētu likviditātes risku, banka nosaka iekšējos ierobežojumus, kuri attiecas uz aktīvu un pasīvu termiņstruktūras likviditātes neto pozīcijām kopā un atsevišķi katrā valūtā, kurā tiek veikti nozīmīgi darījumu apjomi vai kurai ir nelikvids tirgus, un citiem likviditātes rādītājiem. [3]

Nosakot limitus likviditātes rādītājiem un izveidojot to aprēķināšanas kārtību, bankas balstās uz izveidotajiem darbības mērķiem, kā arī uz pieļaujamo riska līmeni. Bankas cenšas pēc iespējas agrīnākā periodā identificēt problēmas, kuras saistītas ar likviditātes pozīcijām, lai varētu izplānot tālāko darbību šo problēmu novēršanai, piemēram, piesaistīt papildus finansējumu. Ja banku rīcībā nonāk informācija par negatīvām tendencēm likviditātes sektorā, tās izvērtē nepieciešamību veikt dažādus pasākumus, kuri mazinātu likviditātes risku.

Bankas ne retāk kā reizi pusgadā veic stresa testēšanu, lai noteiktu iespējamās problēmu cēloņus likviditātei un vajadzīgo likviditātes rezerves apjomu. Veicot stresa testus, bankas analizē un nosaka potenciālos scenārijus dažādiem laika periodiem un dažādiem stresa līmeņiem. Iespējamie scenāriji var būt bankas krīze, vispārējā tirgus krīze un abu iepriekšminēto scenāriju kopums.

Bankas krīzes scenārija gadījumā banka var rēķināties ar šādiem nelabvēlīgiem notikumiem:

- kredītreitinga samazināšanās;
- noguldījumu samazināšanās;
- “lielo” klientu (īpaši nerezidentu) skaita samazināšanās;
- pieprasījums papildu nodrošinājumam;
- bankas reputācijas pasliktināšanās;

- u.c.

Vispārējas tirgus krīzes scenārija gadījumā notiek izmaiņas vispārējos nosacījumos. Vispārējas tirgus krīzes gadījumā visticamāk būtu novērojama likviditātes samazināšanās vērtspapīru tirgū, kā arī dažādi sarežģījumi maksājumu un norēķinu sistēmās, un saistībā ar pieejamajiem resursiem, kuri domāti īpaši augsti likvīdo aktīvu vērtības samazināšanai. Šī scenārija rezultātā pastāv drauds, ka tirgu var pamest lielākais un nozīmīgākais tirgus dalībnieks.

Veicot stresa testēšanu, jāizmanto pēc iespējas reālākie, taču reizē potenciāli bīstamākie scenāriji. Stresa scenāriju dažādība, apjoms un struktūra ir atkarīga no bankas veiktajām operācijām (to struktūras un sarežģītības pakāpes), bankas specializācijas veida un lieluma.

1.3.3. Aktīvu kvalitātes novērtēšana un uzkrājumu veidošana

Aktīvu kvalitātes novērtēšanas un uzkrājumu veidošanas prasības attiecas uz bankām, jo tām ir jau piemērotas kapitāla pietiekamības prasības. Prasības ir attiecināmas uz visiem finanšu aktīviem, kuri finanšu pārskatos uzrādīti pēc amortizētās iegādes vērtības, proti, tie ir kredīti un līdz termiņa beigām turētie finanšu aktīvi.

Bankas veido kredītu kvalitātes novērtēšanas sistēmu, ar kuras palīdzību tiek analizēta kredītu kvalitāte un noteikts iespējamais zaudējumu apmērs, kā arī, ievērojot bankas nostādnes un procedūras, un prasības, lai izveidotu uzkrājumus.

Kredītu kvalitātes vērtēšanas procesam jābūt regulāram un jābalstās uz kredītportfeļa analīzi, kurai savukārt jābūt konsekventai, vispusīgai un labi dokumentētai. Kredītu kvalitātes vērtēšanā izmanto informāciju par iekšējiem un ārējiem faktoriem, kuri var ietekmēt kredītu kvalitāti. Kredītu kvalitātes vērtētāji izmanto savas profesionālās zināšanas, vērtējumus, spriedumus un pamatodus pieņemumus.

Atkarībā no kredītportfeļa lieluma un specifikas, bankas klasificē kredītus atbilstoši pastāvošajam kredītriskam, tiek izveidota kredītu klasifikācijas sistēma. Šī sistēma palīdz bankām savlaicīgi fiksēt problēmas un izmaiņas riska parametros. Kredītu klasifikācija atvieglo kredītu riska pārvaldīšanu, iespējamo zaudējumu konstatēšanu un attiecīga uzkrājumu apjoma noteikšanu.

Bankas savās procedūrās un nostādnēs iekļauj metodoloģiju, kura attiecināma uz kredītu kvalitātes novērtēšanu un uzkrājumu veidošanu, kā arī bankām nepieciešams izveidot procedūru, ar kuras palīdzību tiek noteikta kārtība kā banka ņem vērā kredīta nodrošinājuma vērtējumu, kuru izdarījis neatkarīgs vērtētājs. Banka izdara spriedumu par vērtējumu, izanalizē tā pieņemšanai izmantotos faktorus, datus un, ja nepieciešams, tad tos izlabo. [1]

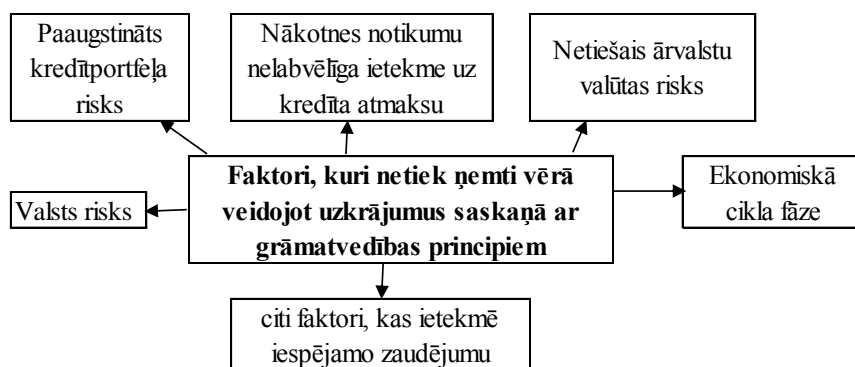
Iestāde ne retāk kā reizi ceturksnī veic kredītu kvalitātes pārbaudi, lai pārbaudītu vai nav noticis kāds kredītu zaudējums. Kredītu kvalitātes pārbaude tiek veikta arī tad, ja bankas rīcībā nonāk informācija par kāda kredīta kvalitātes pasliktināšanos. Bankas kredītus vērtē divējādi – individuāli vai arī apvienojot tos grupās (parasti tie ir kredīti ar līdzīgiem riska parametriem). Individuāli vērtētie kredīti parasti ir nozīmīgi bankām, jo to lielums pret aktīviem, pašu kapitālu vai kredītportfeli ir salīdzinoši ietekmīgs. Individuāli vērtējamie kredīti nereti ir saistīti ar bankai piederīgām personām, tiem ir paaugstināts valsts risks. Gadās arī tā, ka par individuāli vērtētā kredīta aizņēmēju vai galvotāju nav pieejama informācija, kura ļautu noteikt šo personu finansiālo stāvokli. [1]

Kredīti, kuru maksājumu kavējumi pārsniedz 90 dienas, un pārstrukturētie kredīti tiek vērtēti individuāli, taču pastāv gadījumi, kad, balstoties uz bankas metodoloģiju, šie kredīti var tikt vērtēti grupās, jo tie ir samērā nelieli.

Bankas izstrādā metodoloģiju, kura satur informāciju par uzkrājumu veidošanas procesu, šī procesa analīzes un aprēķina izskaidrojumu. Metodoloģijā ietverti nosacījumi dažādiem gadījumiem, kuri, piemēram, saistīti ar kredītu izslēgšanu, kredītu zaudējumu notikumiem utt. Metodoloģijā noteikta kārtība, kādā:

- banka uzrāda un reģistrē zaudētos kredītus;
- banka samazina izveidotos uzkrājumus, kad konstatēta kredīta kvalitātes uzlabošanās;
- banka pārtrauc kredīta atzīšanu finanšu pārskatos (tiek noteikti kritēriji);
- kredīti tiek apvienoti grupās (parasti tie ir kredīti, kuri vērtēti individuāli un kuriem nav konstatēta vērtības samazināšanās), jo nepieciešama papildu novērtēšana;
- banka drīkst veikt kredītu pārstrukturizēšanu un atzīt vērtības samazināšanās zaudējumus, kuri radušies kredīta pārstrukturizēšanas brīdī;
- banka apvieno kredītus (ar līdzīgiem riska parametriem) grupās;
- kredīts, kurš iepriekš bija iekļauts kredītu grupā, tiek izslēgts no šīs grupas un vērtēts individuāli vai arī iekļauts citā kredītu grupā.

Banku izstrādātā metodoloģija palīdz konstatēt faktorus, kuri var būtiski ietekmēt kredītportfeļa kvalitāti, taču šos faktorus neuzskata par būtiskiem uzkrājumu (saskaņā ar grāmatvedības principiem) veidošanas brīdī. Faktori, kuri netiek ņemti vērā uzkrājumu veidošanas brīdī ir dažādi (skatīt *1.8. attēlu*).

1.8.attēls. Metodiskie norādījumi uzkrājumu saskaņā ar grāmatvedības principiem veidošanai [1]

Analizējot 1.8. attēlu, tiek secināts, ka faktori, kuri netiek ņemti vērā veidojot uzkrājumus saskaņā ar grāmatvedības principiem, ir attiecināmi uz notikumiem, kurus bankai individuāli grūti novērst. Valsts risks ir zaudējumu rašanās risks attiecīgajos gadījumos, kad aizņēmējs nav spējīgs pildīt saistības pret banku (kā tas norādīts līguma noteikumos). Šādas situācijas veidojas valsts sociālās, ekonomiskās un politiskās situācijas dēļ.

Autore secina, ka, ja bankām nebūtu noteiktas prasības, to darbība būtu riskanta un patvaļīga. Autore uzskata, ka piemērotie noteikumi un prasības bankām ir neatņemama sastāvdaļa, jo tās kontrolē bankas darbību un virza uz konkrētu mērķi.

1.4.Vienotā uzraudzības mehānisma būtība, mērķis un principi

2014. gada 4. novembrī Eiropas Centrālā banka (ECB) sāka īstenot Vienoto uzraudzības mehānismu, kā rezultātā ECB uzņēmas jaunus uzraudzības pienākumus. Vienotā uzraudzības mehānisma pārziņā ir visas valstis, kuru nacionālā valūta ir eiro, kā arī valstis, kuru nacionālā valūta nav eiro, bet kuras izrādījušas iniciatīvu veidot ciešu sadarbību šī mehānisma ietvaros.

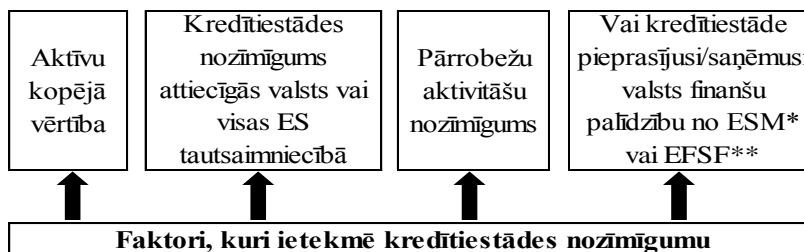
Vienotā uzraudzības mehānisma galvenais darbības mērķis ir veicināt banku sistēmas drošību Eiropā. Mehānisma realizēšanā Eiropas Centrālā banka sadarbojas ar valsti, kuras ņēmušas dalību šī mehānisma ietvaros, kompetentajām uzraudzības iestādēm un kopumā tās ir atbildīgas par Vienotā uzraudzības mehānisma efektīgu, stabilu un sabalansētu darbību.

Vienotajā uzraudzības mehānismā automātiski piedalās eirozonas valstis. ECB tieši uzrauga aptuveni 130 kredītiestāžu, kas veido gandrīz 85% no eiro zonas banku kopējiem aktīviem. Šis skaitlis atspoguļo konsolidētu informāciju, t.i., banku grupas, kas ietver vairākas atsevišķas kredītiestādes, tiek uzskatītas par vienu institūciju. Katrā valstī, kura piedalās VUM īstenošanā, Eiropas Centrālajai bankai tieši uzraudzīt pakļautas, kā minimums, trīs svarīgākās, pēc aktīviem lielākās kredītiestādes, neatkarīgi no to absolūtā lieluma. [32]

No Latvijas bankām Eiropas Centrālā banka sadarbībā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju pārrauga trīs pēc aktīviem lielākās bankas – SEB banka, ABLV Bank un Swedbank.

Pārējās kredītiestādes, kuru uzraudzību nav pārņēmusi Eiropas Centrālā banka, arī turpmāk uzrauga attiecīgās valsts uzraudzības institūcijas, taču ECB jebkurā brīdī var uzsākt jebkuras šīs iestādes uzraudzību.

Kredītiestādes nozīmīguma noteikšanai izmanto 4 faktorus (skatīt 1.9. attēlu).

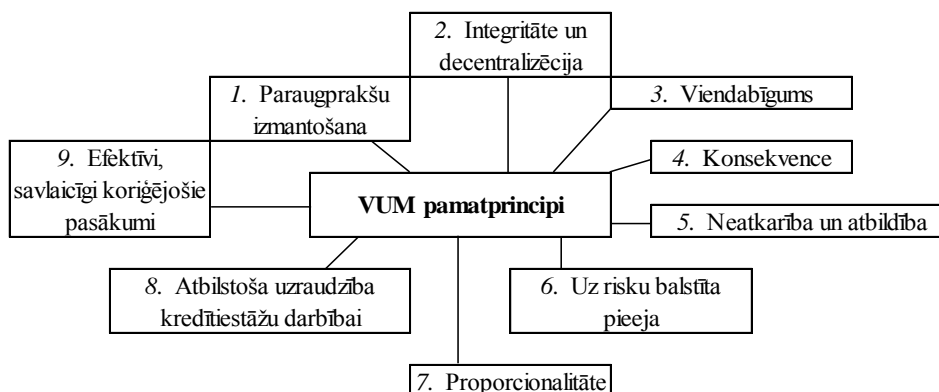
* Eiropas Stabilitātes mehānisms

** Eiropas Finanšu stabilitātes fonds

1.9.attēls. Metodiskie norādījumi kredītiestādes nozīmīguma noteikšanai [32]

1.9. attēlā atspoguļotā informācija liecina, ka, piemēram, ja bankai ir lielākā aktīvu kopējā vērtība konkrētā valstī, banka ir svarīga attiecīgās valsts tautsaimniecībā, pārrobežu aktivitātes ir būtiskas un vai banka ir lūgusi valsts finanšu palīdzību, tad tā uzskatāma par nozīmīgu banku.

Vienotais uzraudzības mehānisms ietver 9 principus, kuri ir nepieciešami, lai sistēma darbotos efektīvi un ar labiem rezultātiem. Katrs princips ir ar savu mērķi un nozīmi. Balstoties uz Eiropas Centrālās bankas izstrādātajām banku uzraudzības vadlīnijām, darba autore ir izveidojusi attēlu, kurā ir uzskaitīti šie principi (skatīt 1.10. attēlu).

1.10. attēls. Vienotā uzraudzības mehānisma pamatprincipi [13]

1. *princips*. Paraugprakšu izmantošana – būtībā šis princips nozīmē to, ka VUM attīsta un stabilizē banku sistēmas drošību, balstoties uz dažādu valstu uzraudzības iestāžu darbības pieredzi;
2. *princips*. Integritāte un decentralizācija – Eiropas Centrālās bankas un Valsts kompetentās iestādes (VKI) sadarbība sekmē veiksmīgu mehānisma darbību, jo ECB

- un VKI nepārtraukti apmainās ar informāciju, tādā veidā nodrošinot darbību neatkārtošanos, kā arī nepārtrauktu uzraudzību visās dalībvalstīs;
3. *principis*. Viendabīgums – visām dalībvalstīm tiek piemēroti vienādi principi un procedūras, pret visām dalībvalstīm ir vienlīdzīga attieksme;
  4. *principis*. Konsekvence vienotajā tirgū – VUM veic sadarbību ar tādām Eiropas Savienības dalībvalstīm, kuru valūta nav eiro. Eiropas Centrālās bankas darbība ir svarīgs aspekts Vienotajā uzraudzības mehānismā, jo ECB, veicot pienākumus, kas tai uzticēti saskaņā ar Vienotā uzraudzības mehānisma regulu, stiprina konverģences procesu vienotajā tirgū;
  5. *principis*. Neatkarība un atbildība – tā kā uzraudzības pienākumi veikti neatkarīgi, ir “uzlikta” liela atbildība iesaistītajām dalībvalstīm par uzraudzības darbības neatbilstību noteiktajām prasībām, kas nodrošina šo pienākumu korektu un savlaicīgu izpildi;
  6. *principis*. Uz risku balstīta pieeja – šīs pieejas mērķis ir apzināties, kādas sekas uz finanšu stabilitāti atstātu kādas iestādes krīze vai arī tikai iespējamība, ka šāds notikums varētu rasties. Ja Vienotā uzraudzības mehānisma darbības laikā noteikta paaugstināta riska pakāpe kādai kredītiestādei vai kredītiestāžu grupai, uzraudzība šīm iestādēm tiek pastiprināta līdz brīdim, kad risks sasniedz pieņemamu līmeni. VUM pieeja uzraudzībai ir kritisks skatījums uz nākotni;
  7. *principis*. Proporcionalitāte – VUM uzraudzības intensitāte ir vairāk vērsta uz lielākajām kredītiestādēm un to grupām, kuru ietekme ir spēcīgāka un nozīmīgāka, tādā veidā mazinot uzraudzības resursu nelietderīgu izšķiešanu;
  8. *principis*. Atbilstoša uzraudzība kredītiestāžu darbībai – kredītiestādes tiek sadalītas pa kategorijām pēc principa, kā šo iestāžu krīze varētu ietekmēt kopējo finansiālo stabilitāti, tādējādi nosakot, cik ļoti katrai kredītiestādei nepieciešams iesaistīties mehānisma darbībā;
  9. *principis*. Efektīvi un savlaicīgi koriģējošie pasākumi – VUM uzraudzības mērķis ir veicināt savlaicīgu uzraudzības darbību, kā arī akurātu pārraudzību kredītiestādes reakcijai uz dažādiem nevēlamiem scenārijiem. Ja konstatēts pastāvošs risks kredītiestādes darbībai, iejaukšanās tās darbībā notiek pēc iespējas ātrāk, lai samazinātu šo risku un iespējamus zaudējumus.

Autore uzskata, ka Vienotā uzraudzības mehānisma darbības uzsākšana ir jauns atspēriena punkts uz banku darbības uzraudzības attīstību un caurskatāmības pilnveidošanu.

2. KOMERCBANKU ATBILSTĪBA UZRAUDZĪBAS PRASĪBĀM

2.1. Uzraudzības institūcijas, to nozīme

Teorētiski, banku uzraudzības standartus var attīstīt pasaules, reģionālā un vietējā līmenī. Praksē šie trīs līmeņi strādā vienlaicīgi un ir stingri saistīti (valstu likumdevēji ir iesaistīti reģionālo un pasaules standartu izstrādes procesā). [10]

2.1.1. Uzraudzības institūciju būtība

Komercbanku sistēmas uzraudzībai nekad nav bijusi izveidota perfekta uzraudzības sistēma. Komercbanku darbības uzraudzībai ir tendence atšķirties pat kaimiņvalstīs, kas nozīmē to, ka dažādos reģionos tā var pavisam krasi atšķirties. Ietekmējošie faktori, kuri nosaka šo atšķirību, ir valsts pārvaldes uzbūve, komercbanku skaits, to atrašanās vietas (blīvums) un lielums, kā arī šo komercbanku piedāvātie/sniegtie pakalpojumi un kopumā komercbanku sistēmas komplicētības progresa pakāpe. Daudzveidīgās komercbanku uzraudzības organizatoriskās uzbūves dēļ katrā valstī komercbanku uzraudzību veic atsevišķa uzraudzības institūcija. [9, 82-83]

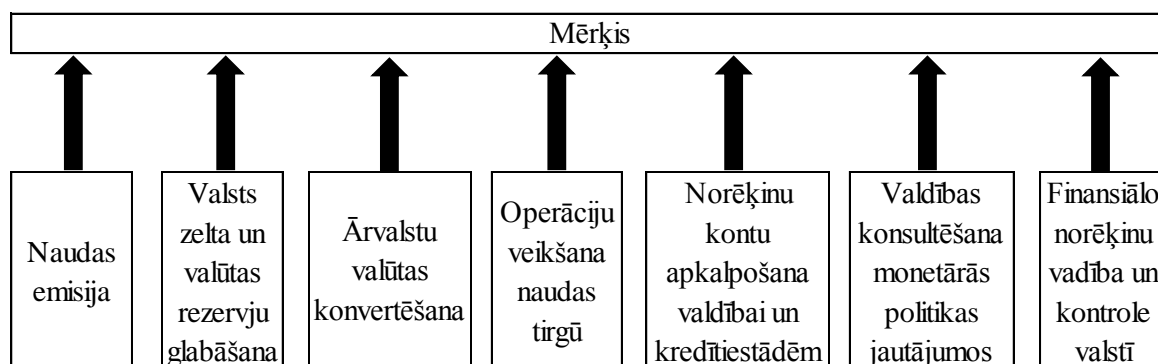
2.1.attēls. Uzraudzības institūciju veidi [9, 83]

Analizējot 2.1. attēlu, var secināt, ka tiek izdalīti trīs uzraudzības institūciju veidi. Pirmajā gadījumā komercbanku uzraudzība tiek pakļauta tikai attiecīgajām centrālajām bankām. Otrajā gadījumā komercbanku uzraudzību veic speciālas uzraudzības institūcijas, kuras darbojas neatkarīgi no centrālajām bankām. Trešajā gadījumā komercbanku uzraudzību veic gan centrālā banka, gan speciālā uzraudzības institūcija, proti, abas institūcijas daļa uzraudzības pienākumus un cieši sadarbojas.

Lielākā daļa no pasaules centrālajām bankām ir iesaistīta banku uzraudzībā un kontrolē, darbojoties kā centrālā banka un uzraudzības institūcija vienā “ķermenī” vai arī kā atsevišķa autonoma iestāde, kura darbojas centrālās bankas struktūrā. [5]

Centrālās bankas mērķi ir:

1. visu tās pārraudzībā esošo banku stabilas funkcionēšanas nodrošināšanu, nepieļaujot krīzes situācijas, negatīvu tendenču pastāvēšanu;
2. realizēt valsts monetāro politiku tā, lai tiktu garantētu cenu stabilitāte un kopēja ekonomiska izaugsme. [8]

2.2. attēls. Centrālās bankas funkcijas [8]

Centrālās bankas funkcijas (skatīt 2.2. attēlu) nodrošina centrālās bankas virzību uz nospraustajiem mērķiem.

Viens no centrālās bankas galvenajiem uzdevumiem ir darbošanās naudas tirgū, jo, laižot naudu apgrozībā, centrālā banka ir spējīga sekmēt ekonomisku stabilitāti un izaugsmi atšķirīgos ekonomiskos apstākļos un situācijās.

Tikai centrālajai bankai ir piešķirtas tiesības emitēt nacionālo valūtu, taču nav ieteicams, ka tā izlaiž apgrozībā par daudz naudas. Lai tiktu ievērots šis nosacījums, centrālā banka izstrādā savu monetāro politiku. Monetārās politikas darbības mērķis ir iespaidot naudas piedāvājumu. Monetārā politika veicina labvēlīgu apstākļu rašanos tautsaimniecības attīstībai. Monetāro politiku iedala divās daļās – stimulējoša vai ierobežojoša. Stimulējoša monetārā politika nozīmē to, ka samazinoties procentu likmēm, paaugstinoties naudas piedāvājumam, paaugstinās pieprasījums. Ierobežojošas monetārās politikas gadījumā samazinās pieprasījums procentu likmju un naudas piedāvājuma samazināšanās dēļ.

Monetārās politikas instrumenti iedalāmi divās grupās – tiešajos un netiešajos. Tieši monetārie instrumenti attiecināmi uz ierobežojumiem, piemēram, kredītu un procentu likmēm. Arī daži netiešie monetārie instrumenti ir saistīti ar ierobežojumiem, piemēram, obligātajām rezervju prasībām, taču pārējie – ar tirgus principiem, piemēram, ārvalstu valūtas tirgus, dažādas izsoles (emitēto vērtspapīru, kredītu, noguldījumu).

Speciāla uzraudzības institūcija, kura ir nodalīta no centrālās bankas, ir, piemēram, Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK), kas darbojas Latvijā.

2.1.2. Uzraudzības institūcijas starptautiskā mērogā

Starptautiskajā komercbanku praksē eksistē dažādi uzraudzības modeļi, galvenie no tiem ir:

- komercbanku izbraukuma inspicēšana (Itālija, Francija, Japāna, ASV un Latvija);
- ārējā audita materiālu analīzes modelis (Lielbritānija un Vācija);
- gan izbraukuma inspicēšana, gan ārējā audita materiālu izmantošanas modelis (jauktā pieeja) (Kanāda);
- “tirgus disciplīnas” modelis (Jaunzēlande). [9, 84]

Izbraukuma inspicēšanas mērķi dažādās valstīs ir praktiski vienādi: nosacīt kapitāla pietiekamību, aktīvu un menedžmenta kvalitāti, ienesīgumu un likviditāti. Inspicēšana sastāv no diviem svarīgiem posmiem – dokumentācijas, kas ietver analīzi, salīdzināšanu, atkārtotos aprēķinus, pārbaudes un procedūru/noteikumu lasīšanu, un procesiem, kas savukārt ietver komercdarbības procesu izpēti, sanāksmes apmeklējumus, pārrunas ar banku vadībām un blokshēmu veidošanu. Inspektori izpēta un noskaidro iekšējo informāciju, pēta iekšējā un ārējā audita materiālus, tiekas ar komercbankas personālu. [9, 84]

Parasti, lai novērtētu komercbankas darbību, inspektori izmanto uzraudzības institūcijas izstrādāto reitinga sistēmu. Netiek izslēgti gadījumi, kad inspektors var izmantot ārējā audita informāciju. Darbojoties saskaņā ar reitinga sistēmu, komercbankām katru gadu nepieciešams uzaicināt auditorus, kuru galvenais uzdevums, identificējot problēmas saistībā ar banku darbību, nekavējoties par to paziņo konkrētajai uzraudzības institūcijai. Auditors var tikt izvēlēts no uzraudzības institūcijas puses, kā arī uzraudzības institūcijai ir tiesības anulēt audita rezultātus. [9, 85]

Uzraudzības institūciju modelis netiek atzīts par perfekti izstrādātu, tādējādi atzīstot faktu, ka nav pilnībā izslēgti gadījumi, ka var notikt kādas atsevišķas komercbankas krīze vai varētu ciest kāds noguldītājs/kreditors no dažādiem zaudējumiem. Taču komercbanku uzraudzības modelis tiek veidots tā, lai tas pēc iespējas maksimālākā apjomā apslāpētu iespējamus bīstamos riskus, kas varētu kaitēt kādai komercbankai, kursa sliktākajā gadījumā bankrotētu un varētu atstāt negatīvas sekas visā konkrētās valsts komercbanku sistēmā, kā arī visnelāgākajā scenārijā – izraisīt katastrofālas sekas starptautiskā mērogā.

Dažādās valstīs darbojas dažādas komercbanku uzraudzības institūcijas, taču tas nenozīmē, ka šo uzraudzības institūciju mērķi ir atšķirīgi, tieši pretēji, tām ir daudz kopīgu un līdzīgu mērķu, no kuriem pats galvenais ir komercbanku sistēmas stabilitātes nodrošināšana. Ne pilnīgi visām valstīm izdevies nodrošināt stabilu komercbanku sistēmas darbību konkrētajā valstī, un šādam rezultātam ne vienmēr iemesli bijuši saistīti ar

makroekonomiskajiem vai mikroekonomiskajiem rādītājiem. Bieži vien šādu rezultātu sekmē nepareizi izvēlēts uzraudzības modelis konkrētās valsts komercbanku sistēmas darbības uzraudzīšanai.

Uzraudzības sistēmā parādījās tendences, no kurām galvenā – uzraudzības efektivitātes paaugstināšana.

Bāzeles komiteja ir izveidojusi pamatprincipus banku uzraudzības efektivitātes uzlabošanai, un par pamatu šim trendam liek starptautisku uzraudzības standartu. Šis uzraudzības standarts kalpo kā etalons stabilai komercbanku uzraudzībai un tas tiek izmantots Pasaules Bankas un Starptautiskā Valūtas fonda Finanšu stabilitātes programmas ietvaros ar mērķi piekļūt efektīvai banku uzraudzībai. Pirmo reizi šie principi publicēti 1997. gada septembrī, taču tie tika pārstrukturēti 2006. gada oktobrī un vēlāk arī 2012. gada septembrī, lai atspoguļotu galvenos secinājumus, kuri radušies krīzes rezultātā, un nepieciešamos attīstības virzienus komercbankas uzraudzībā. [11, 4]

Pārveidotie Bāzeles pamatprincipi paaugstinājuši cerības sekmīgas efektīvas uzraudzības darbībai, kas balstīta uz risku ņemšanu vērā un savlaicīgām uzraudzības darbībām. Šīs pieejas mērķis ir stiprināt uzraudzības metodes un risku pārvaldīšanu sistemātiski nozīmīgām bankām, kā arī savlaicīgi identificēt iespējamos riskus un sagatavoties iespējamām sekām, kuras var būt gan nenozīmīgas, gan tieši pretēji – būtiskas. Esošajiem pamatprincipiem tika pievienots vēl viens pamatprincips, kura būtība ietver šādus aspektus – datu publiskošana un banku caurskatāmība. Šo aspektu mērķis ir disciplinēt tirgu.

Efektīvas uzraudzības pamatā ir uzraugu vēlme darboties korekti, kā arī nebaidīšanās izteikt pamatotus brīdinājumus bankām.

Protams, 2008. gada finansiālā krīze atstāja nopietnas un jūtamas sekas uz uzraudzības sistēmu un tās pielietotajām metodēm, tādēļ uzraudzības institūcijas visā pasaulē pārstrukturizēja un pārveidoja to izmantojamās uzraudzības stratēģijas.

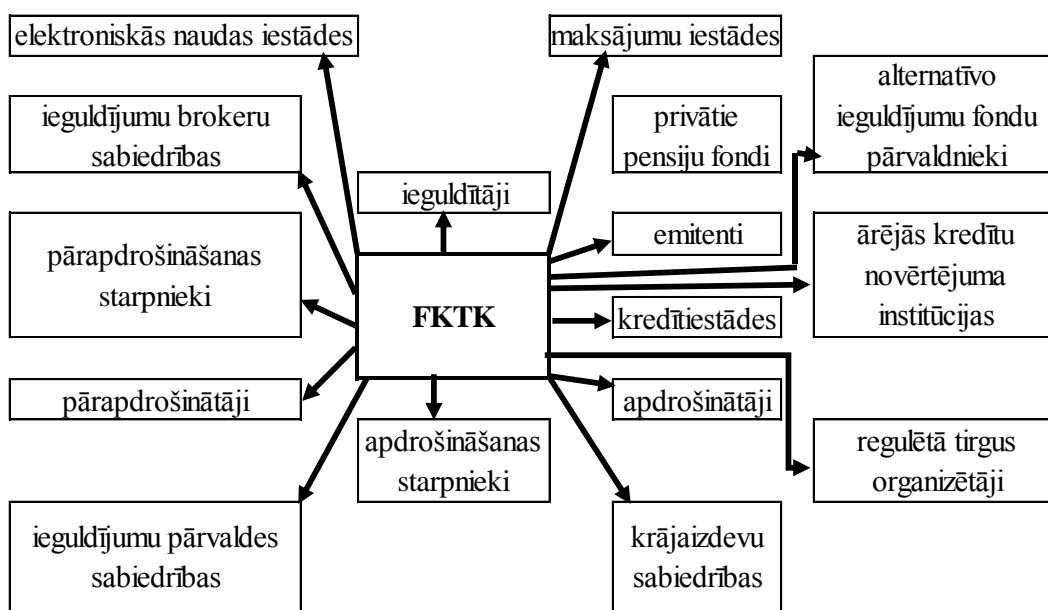
2.1.3. Uzraudzības institūcija Latvijā – Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK)

Kopš 2001. gada 1. jūlija Latvijā finanšu sektora uzraudzību veic Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK), kura tika speciāli izveidota šādam mērķim. Pirms FKTK darbības uzsākšanas finanšu sektoru pārraudzīja un uzraudzības funkcijas pildīja Latvijas Banka.

FKTK galvenais mērķis ir kontrolēt, regulēt un uzraudzīt finanšu un kapitāla tirgus dalībniekus un to veiktās darbības, kā arī sekmēt finanšu un kapitāla tirgus darbības stabilitāti un attīstības progresu, un atbalstīt ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto intereses un aizsargāt tās.

Finanšu un kapitāla tirgus komisija ir kompetenta izdot normatīvos noteikumus un pieņemt lēmumus saistībā ar regulējošām prasībām attiecībā uz finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem, noteikt atbilstības prasības tirgus dalībniekiem un tirgus dalībnieku licencēšanas un reģistrēšanas kārtību, un apkopot, izvērtēt un publicēt informāciju, kurai ir cieša saistība ar finanšu un kapitāla tirgu. FKTK kontrolē normatīvo noteikumu un lēmumu izpildi, tādējādi regulējot finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbības. Lai sekmētu stabilu finanšu un kapitāla tirgus darbību, FKTK analizē piemērotos normatīvos noteikumus un prasības, un izstrādā priekšlikumus šo noteikumu pilnveidošanai, ņemot vērā Eiropas Komisijas izdotos normatīvos noteikumus. Komisijas darba uzdevumu sarakstā ir arī finanšu un kapitāla tirgus attīstības analizēšana, prognozes par tās iespējamo attīstības virzienu.

Finanšu un kapitāla tirgus uzraudzīto tirgus dalībnieku skaits ir ievērojams, un tie ir, piemēram, ieguldītāji, apdrošinātāji, kredītiestādes, maksājumu iestādes, pārapsrošinātāji u.c. (skatīt 2.3. attēlu).

2.3. attēls. FKTK uzraudzītie tirgus dalībnieki [22]

FKTK vīzija – ES kopējā tirgū integrēts un stabils Latvijas finanšu tirgus, kuru raksturo profesionāla, stingra un taisnīga uzraudzība. [23]

FKTK darbība un tirgus dalībnieku uzraudzība balstīta uz noteiktajiem likumiem un normatīvajiem aktiem, tādā veidā atbalstot ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto intereses un aizsargājot tās. FKTK ir informējusi tirgus dalībniekus par kompetentajām iestādēm strīdu izskatīšanas un risināšanas gadījumos, ja tirgus dalībnieks novērojis cita tirgus dalībnieka negodīgu, neatbilstošu rīcību. Ja ir konstatēts cilvēktiesiskais strīds, tas tiek pakļauts tiesai, ja vien likumā nav noteikts citādi, jo FKTK nav tiesību iejaukties cilvēktiesiskajos strīdos, kuri

balstīti uz savstarpējiem darījumiem. Patērētāju tiesību pārkāpumus izskata un risina Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. Par patērētāju tiesību pārkāpumu uzskatāms strīds par, piemēram, netaisnīgiem līguma noteikumiem starp patērētāju un ražotāju, pakalpojuma sniedzēju vai pārdevēju. Ja tirgus dalībniekiem rodas sūdzība par Latvijā reģistrētas kredītiestādes rīcību, šo sūdzību izskata Latvijas Komercbanku asociācijas ombuds (sūdzībai jābūt saistītai ar bezskaidras naudas līdzekļu pārvedumiem vai darījumiem ar elektroniskajiem maksāšanas līdzekļiem). Latvijas Apdrošinātāju asociācijas ombuds izskata sūdzības, kuras saistītas ar apdrošinātāja pieņemto lēmumu, apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpniecības pakalpojumiem. FKTK kompetencē ir izskatīt sūdzības par Maksājumu pakalpojumu likuma neievērošanu, ja tā rezultātā ir radies vai var rasties būtisks kaitējums minēto pakalpojumu izmantotāju grupas interesēm. [22]

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas konsultatīvās padomes sēžu apkopojumi, apstiprinātie budžeti, darba plāni (izstrādes un pilnveides plāni), ētikas kodekss, komisijas darbinieku atlīdzības sistēma un citi svarīgie jautājumi, kuri saistīti ar komisijas darbību, ir pieejami interneta vidē – komisijas mājas lapā (www.fctk.lv).

2012. gadā Finanšu un kapitāla tirgus komisijas lielākā uzraudzība tika veltīta banku sektoram, jo Latvijas finanšu tirgū banku sektoram bija nozīmīgs īpatsvars. Galvenie riski, kam tika veltīta uzmanība, bija kredītrisks un likviditātes risks. Pastiprināta uzmanība tika pievērsta banku kapitāla pietiekamībai.

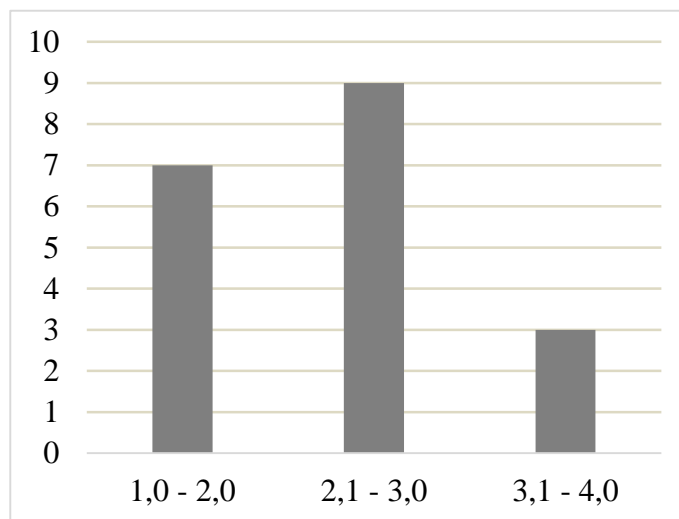
2012. gadā banku uzraudzība balstījās uz saistītajām metodēm – banku darbības rezultātu monitoringu, pamatojoties uz finanšu pārskatu analīzi, un klātienes pārbaudēm. [24, 14]

FKTK 2012. gadā veica pastiprinātu banku regulāri iesniegto pārskatu analīzi (neklātienes monitoringu), kā arī saņēma no bankām papildu pārskatus par ikdienas noguldījumu dinamiku, saistībām pret radniecīgajām finanšu iestādēm, audita rezultātiem, kredītriska, likviditātes un tirgus riska stresa testu rezultātiem.

Kā viens no galvenajiem uzraudzības principiem tika noteikts uz risku orientētā uzraudzība. Balstoties uz šo principu, katru ceturksni tika vērtēti banku darbības rezultāti, risku līmenis un to pārvaldīšanas kvalitāte. Vadoties pēc šo risku pārvaldīšanas rezultātiem, attiecīgāk tika plānoti nepieciešamie uzraudzības pasākumi, piemēram, klātienes pārbaudes.

FKTK izmanto reitingu sistēmu, lai būtu iespējams identificēt, analizēt un izvērtēt piemītošos riskus uzraugāmajām institūcijām, un novērtēt šo institūciju pielietoto metožu atbilstību un kvalitāti risku pārvaldīšanai, ņemot vērā institūcijas darbības apmērus un sarežģītību. Reitingu sistēmas darbošanās princips ir vienkāršs – katrai uzraugāmajai bankai tiek piešķirts reitings no 1,0 līdz 4,0 (1,0 – visaugstākais, 4,0 – viszemākais vērtējums). Ja

bankai tiek piešķirts visaugstākais rādītājs, tas nozīmē, ka bankas darbībai piemītošo risku līmenis ir zems un tiek pietiekami pārvaldīti riski, līdz ar to veicamie uzraudzības pasākumi šādai iestādei nav ievērojami lieli. Savukārt bankām, kurām piešķirts viszemākais vērtējums, tiek piemērota pastāvīga un stingra uzraudzības kontrole, jo tās darbībai piemītošais risks ir augsts un esošie riski tiek vāji pārvaldīti.

2.4. attēls. Banku reitingu skala 2012. gadā [24, 15]

Balstoties uz FKTK 2012. gada un darba pārskatā gūto informāciju, autore izveidoja attēlu, kurā atspoguļots banku novērtējums pēc reitingu sistēmas 2012. gadā (skatīt 2.4. attēlu). Analizējot attēlu, tiek izdarīts secinājums, ka pārskata gadā 7 no vērtētajām 19 bankām tika piešķirts visaugstākais vērtējums, kas norādīja uz šo banku drošu darbību un spēcīgu risku pārvaldīšanu. 9 bankas, kuru vērtējums bija vidējs, tika atzītas par normāli funkcionējošām bankām un spējīgām pārvaldīt riskus, taču tomēr bija nepieciešams veikt dažādus pasākumus risku pārvaldīšanas spējas un bankas darbības uzlabošanai. 3 bankām tika piešķirts viszemākais vērtējums, kas norādīja uz vāju risku pārvaldīšanas spēju un darbības riska līmeņa būtiskumu. Šīs bankas tika pakļautas stingrai pārraudzībai un kontrolei.

2012. gadā FKTK veica 35 klātienes pārbaudes bankās un šo pārbaūžu laikā pastiprinātu uzmanību pievērsa kapitāla pietiekamībai, kreditēšanai, risku vadības funkcijām. Konstatētie rezultāti un neatbilstības tika paziņotas banku vadībām, un tika saskaņoti nepieciešamie pasākumi uzlabojumu veikšanai. Neklātienes uzraudzības ietvaros tika pārbaudīts, vai tika pildīti nepieciešamie pasākumi neatbilstību novēršanai, un vajadzības gadījumā, tika izteikti priekšlikumi un ierosinātas korekcijas veicamo pasākumu uzlabošanai un pilnveidošanai. [24, 16]

FKTK pievērsa pastiprinātu uzmanību izveidoto uzkrājumu pietiekamībai paredzamajiem zaudējumiem. 2012. gadā, pēc nepilnību konstatēšanas izveidotajiem uzkrājumiem, FKTK ierosināja veikt korekcijas kapitāla pietiekamības aprēķinā deviņām

bankām. Visām bankām tika konstatēta kapitāla pietiekamība to darbības piemītošo risku segšanai un atbilstoša kapitāla rezerve iespējamajiem gadījumiem, kad bankām varētu iestāties nelabvēlīgs scenārijs attiecībā uz to darbību. 2012. gadā (ar Kredītiestāžu likuma piešķirtajām prasībām) FKTK desmit bankām noteica uzturēt lielāku pašu kapitālu nekā minimālajās prasībās norādīts.

2012. gadā tika konstatētas dažādas problēmas kredītu īpatsvaru portfeli, tādēļ FKTK veikto pārbaužu laikā pastiprināta uzmanība tika pievērsta banku darbībām ar problemātiskajiem un kavētajiem kredītiem, vai šo kredītu pārstrukturizēšana veikta pamatoti un ar efektīviem rezultātiem. Konkrētajā pārskata gadā tika konstatēta nerezidentiem no jauna izsniegto kredītu skaita palielināšanās, tādēļ veikto pārbaužu laikā tika analizēti kredītu piešķiršanas kritēriji, izsniegto kredītu kvalitāte. [24, 17]

No 35 veiktajām klātienēs pārbaudēm astoņas tika veiktas, lai pārbaudītu, analizētu un novērtētu banku kredītportfeļu kvalitāti un attiecīgā kredītriska pārvaldīšanu. Kopumā tika pārbaudīti 28,6% no banku sektora kopīgā kredītportfeļa. Īpaša uzmanība tika pievērsta izveidoto uzkrājumu pietiekamībai, kā arī kapitāla korekcijas apjomam gadījumos, kad paredzamie zaudējumi bija pārsnieguši izveidoto uzkrājumu apjomu.

FKTK 2012. gadā pastiprinātu uzmanību pievērsa arī katra bankai nozīmīgā riska pārvaldīšanas stratēģijai un kvalitātei, jo bankām nepieciešams veidot kopēju vienotu risku vadības sistēmu, lai to darbība būtu efektīvāka un sniegtie finanšu pakalpojumi – kvalitatīvāki. Pārbaudēs tika vērtēta būtisko risku lieluma un izmaiņu ietekme uz kopējo bankas darbību, kā arī attiecīgā riska pārvaldīšanas efektivitāte. FKTK, veikto pārbaužu laikā, pievērsa uzmanību tam, vai bankas veic stresa testus, lai pārvaldītu nozīmīgākos riskus, un novērtēja veikto stresa testu kvalitāti un atbilstību bankas īpatnībām, specifikai.

2012. gadā bankas turpināja sniegt FKTK pieprasīto informāciju par noguldījumu dinamiku, tādā veidā atļaujot kontrolēt banku naudas plūsmu. FKTK pārvaldīja likviditātes risku bankām, uzraugot ārvalstu banku meitas sabiedrības un to likviditātes riska pārvaldīšanu un kvalitāti, pamatojoties uz to, ka meitas sabiedrības pamatā balstās uz resursiem, ko piešķir mātes bankas. Nepieciešamības gadījumā bankām tika pieprasīts veikt profilaktiskus pasākumus ar mērķi uzlabot likviditātes riska pārvaldīšanu.

2012. gadā Latvijas bankām netika fiksēti būtiski ieguldījumi finanšu instrumentos, salīdzinot ar citām valstīm – akcijas un parāda vērtspapīri nepārsniedza 9,9% no banku aktīviem. FKTK 2012. gadā pastiprināti vērtēja arī banku finanšu instrumentu portfeļus, lai pārliecinātos, ka šie finanšu instrumenti tiek atspoguļoti finanšu pārskatos un ka tiek vērtēta parādu vērtspapīru likviditāte. [24, 17]

2013. gada beigās Latvijā darbību veica 19 bankas un 9 dalībvalstu banku filiāles. Šā gada laikā viena banka – AS “GE Money Bank” – atsacījās no bankai izsniegtās licences, kura atļauj kredītiestādes darbību Latvijā un veica reorganizēšanas politiku, pārveidojot banku par komercsabiedrību, kura nesniedz kredītiestādēm raksturīgos pakalpojumus. Bankas – AS “UniCredit Bank” un VAS “Latvijas Hipotēku un zemes banka” – lūdza Finanšu un kapitāla tirgus komisijai anulēt tām izsniegto licenci kredītiestādes darbībai no 2014. gada 1. janvāra, kā rezultātā 2013. gada decembrī FKTK pieņēma lēmumu un akceptēja šo lūgumu. Papildus lūgumam AS “UniCredit Bank” lūdza atļauju reorganizēties par komercsabiedrību, kura nesniedz kredītiestādēm raksturīgos pakalpojumus, bet VAS “Latvijas Hipotēku un zemes banka” lūdza atļauju reorganizēties par attīstības finanšu institūciju. Šo banku izstāšanās no Latvijas banku sektora būtiski ietekmēja banku apmaksātā pamatkapitāla lielumu un veicināja tirgus koncentrācijas līmeņa paaugstināšanos. [25, 13]

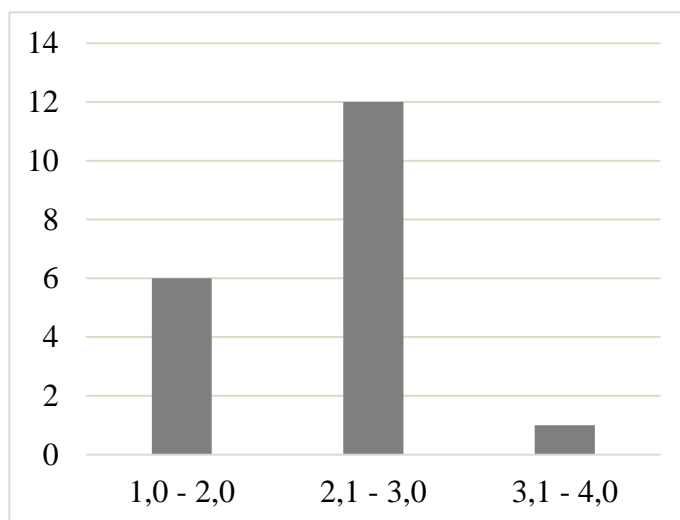
Viens no 2013. gada lielākajiem un svarīgākajiem uzdevumiem bija nacionālās valūtas nomaiņšana no latiem uz eiro, un šis uzdevums tika veiksmīgi izpildīts. Tika veikti dažādi pasākumi, lai nacionālās valūtas nomaiņu padarītu pēc iespējas ērtāku, vienkāršāku un saprotamāku banku klientiem. Pievienojoties eirozonai, Latvija automātiski ņem dalību Vienotajā uzraudzības mehānismā (tas savu darbību sāks 2014. gada 4. novembrī), kas nozīmē to, ka FKTK savas uzraudzības funkcijas dalīs ar Eiropas Centrālo banku. Šā mehānisma ietvaros ECB sadarbībā ar nacionālo uzraugu (FKTK), uzraudzīs lielākās un Latvijai nozīmīgākās kredītiestādes.

2013. gadā banku uzraudzības galvenie virzieni bija kapitāla pietiekamības novērtēšana, likviditātes pārvaldīšana, banku darbības ar problemātiskajiem kredītiem un banku spējas sekmīgi ieviest eiro novērtēšana, kā arī eiro ieviešanas procesa uzraudzība.

2013. gadā banku uzraudzības pamatā bija divas metodes – neklātienes monitorings un klātienes pārbaudes. Neklātienes monitoringa pārbaūžu laikā joprojām aktuāli bija iesniegt pārskatus, to analīzi un papildu informāciju par noguldījumu dinamiku, kredītrisku, likviditātes un tirgus risku, kā arī par stresa testu rezultātiem. Lai veicinātu klātienes dialogu, FKTK aicināja bankas prezentēt iepriekš minēto informāciju.

FKTK sadarbībā ar Latvijas Banku regulāri veica kredītriska un likviditātes riska stresa testus. Kredītriska stresa testi tika veikti, izmantojot aktuālās makroekonomiskās prognozes, tādējādi nosakot banku iespējamus zaudējumus un to spēju atkopties dažādu scenāriju gadījumā. Savukārt likviditātes riska stresa testi tika veikti, izmantojot dažādus banku klientu uzvedības scenārijus, lai noteiktu kā banka ir spējīga savlaicīgi izpildīt saistības un klientu prasības.

Arī 2013. gadā FKTK izmantoja reitingu sistēmu, lai noteiktu, kuru banku darbībai nepiemīt augsts risks un kuru banku darbībai piemīt būtiski riski un vāja risku pārvaldīšanas spēja, līdz ar to aktualizējot nepieciešamību pastiprināt to uzraudzību un kontroli. Reitingu sistēmas darbošanās princips palika nemainīgs – tika piešķirti vērtējumi skalā no 1,0 līdz 4,0, kur visaugstākais vērtējums bija 1,0, bet viszemākais vērtējums – 4,0. Atbilstoši bankai piešķirtajam reitingam, tika plānota tās tālākā uzraudzības nepieciešamība, proti, ja vērtējums bija augsts, tad plānotie nepieciešamie uzraudzības pasākumi bija salīdzinoši mazāki, minimālāki nekā tādā gadījumā, kad tika piešķirts zems vērtējums.

2.5. attēls. Banku reitingu skala 2013. gadā [25, 17]

Balstoties uz FKTK 2013. gada un darba pārskatā gūto informāciju, autore izveidoja attēlu, kurā atspoguļots banku novērtējums pēc reitingu sistēmas 2013. gadā (skatīt 2.5. attēlu). Analizējot attēlu, tiek izdarīts secinājums, ka pārskata gadā 6 no vērtētajām 19 bankām tika piešķirts visaugstākais vērtējums, kas norādīja uz šo banku drošu darbību un spēcīgu risku pārvaldīšanu. 12 bankas, kuru vērtējums bija vidējs, tika atzītas par normāli funkcionējošām bankām un spējīgām pārvaldīt riskus, taču tomēr bija nepieciešams veikt dažādus pasākumus risku pārvaldīšanas spējas un bankas darbības uzlabošanai. 1 bankai tika piešķirts viszemākais vērtējums, kas norādīja uz vāju risku pārvaldīšanas spēju un darbības riska līmeņa būtiskumu. Šī banka tika pakļauta stingrai pārraudzībai un kontrolei.

2013. gadā FKTK kopumā veica 39 klātienes pārbaudes – 25 pārbaudes, kuru galvenie mērķi bija kapitāla pietiekamības un kreditēšanas procesa novērtēšana, un kredītriska, likviditātes riska un operacionālā riska pārvaldīšanas un atbilstības novērtēšana; 14 pārbaudes, kuru galvenais mērķis bija novērtēt, vai bankas darbojas atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, novēršot noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju. [25, 18]

2013. gadā bija novērojama banku sektora kapitalizācijas līmeņa paaugstināšanās, ko sekmēja banku kredītportfeļa kvalitātes uzlabošanās un salīdzinoši zemie kreditēšanas progresā tempi.

FKTK turpināja pastiprināti uzraudzīt banku veidoto uzkrājumu pietiekamību paredzamajiem zaudējumiem un tā rezultātā, lūdza veikt korekcijas kapitāla pietiekamības aprēķinā 8 bankām. Visām bankām, novērtējot savu kapitāla pietiekamības līmeni, radās secinājums, ka to kapitāls ir pietiekami liels, lai segtu bankas darbībai piemītošos riskus, kā arī lai veiksmīgi tiktu galā ar iespējami nelabvēlīgu scenāriju apstākļiem. FKTK veikto kapitāla pietiekamības vērtēšanas pārbaūžu laikā atklāja dažādas jomas, kurām bankām nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību un jāveic attiecīgi uzlabojumi, piemēram, stresa testu veikšanā izmantotās metodes un testa rezultātu vērtēšanai izmantotās analīzes.

Uzmanīgi izvērtējot kapitāla pietiekamības atbilstību banku tālākai plānotai darbībai, ar to saistīto risku lielumam un pārvaldīšanas līdzekļiem, FKTK, saskaņā ar Kredītiestāžu likumu piešķirtajām tiesībām, 14 bankām noteica uzturēt lielāku pašu kapitālu nekā minimālajās prasībās norādīts.

Tāpat kā 2012. gadā, arī 2013. gadā bija novērojama problēma saistībā ar kredītportfeļa kvalitāti, tādēļ vēljoprojām pastiprināta uzmanība tika veltīta problemātiskajiem kredītiem un izskatīti pamatojumi, kādēļ tie pārstrukturizēti un vai tas izdarīts pietiekami efektīgi.

Pieejas klātienē pārbaudes tika veiktas ar mērķi pārbaudīt kredītportfeļa kvalitāti un pārbaudīt, kā tiek pārvaldīts tam piemītošais kredītrisks. Šīs pārbaudes aptvēra 21,5% no banku kopējā kredītportfeļa lieluma.

Likviditāte un ar to saistītie riski tika uzraudzīti līdzīgi kā iepriekšējā pārskata gadā, pieprasot no bankām informāciju par noguldījumu dinamiku, un uzraugot banku meitas sabiedrību likviditātes pārvaldīšanas kvalitāti, kā arī, nepieciešamības gadījumā, pieprasot veikt profilaktiskus pasākumus, lai uzlabotu likviditātes riska pārvaldīšanas kvalitāti. FKTK 14 bankām noteica uzturēt augstāku likviditātes līmeni nekā minimālās prasības to nosaka, paaugstinātu risku uzņemšanās dēļ. [25, 20]

Balstoties uz Eiropas Banku iestādes izstrādātajiem ieteikumiem par banku atveseļošanas plānu izstrādi (mērķis – stabilizēt banku sektora finanšu stāvokli kopumā vai katras banku sektora būtiskās iestādes finanšu stāvokli atsevišķi, kas spētu nodrošināt kopējo stabilitāti finanšu sektorā), FKTK lūdza bankas izstrādāt ar kopēju mērķi veidotu dokumentu kopumu “Bankas grupas atveseļošanās plāns”. Bankas veica šo uzdevumu ciešā sadarbībā ar FKTK, konsultējoties interesējošos jautājumos, jautājot pēc padoma un priekšlikumiem dokumentu veidošanas starpposmos, lai novērstu trūkumus un galu galā izstrādātu veiksmīgu un kvalitatīvu atveseļošanās plānu. [25, 20]

2014. gadā Latvijā darbojās 17 bankas un deviņas dalībvalstu banku filiāles. Šajā pārskata gadā bankas sastapās ar vairākiem faktoriem, kuri ietekmēja vidi, kur bankas darbojas.

Ārvalstu kapitāls spēlē nozīmīgu lomu Latvijas banku akcionāru struktūrā, un kā pamatojums šim apgalvojumam ir šī kapitāla īpatsvars apmaksātajā kapitālā – 2014. gada beigās tas bija 80,5% apmērā (dominējošā daļā – Skandināvijas kapitāls). Valstij piederošā daļa no apmaksātā kapitāla samazinājās no 18,1% uz 5,6%, jo tikai viena banka palika valsts kontrolē.

Sekmīgā eiro ieviešana veicināja Latvijas tautsaimniecības uzlabošanos un bija manāmas izaugsmes pazīmes. 2014. gadā uzlabojās kredītportfeļa kvalitāte, palielinājās noguldījumu apjoms, uzlabojās banku pelnītspēja. Pārskata gadā saglabājusies piesardzība attiecībā uz kredītu pieprasījumu un piedāvājumu, kas rezultē gausu jaunu kredītu izsniegšanas pieauguma tempu. Notikumi Krievijā un Ukrainā ietekmēja kredītriska palielināšanās varbūtību, jo aizņēmēju maksātspēja bija trausla un šaubīga, parādu slogs liels un pārstrukturizēto kredītu apjoms ievērojams. Taču ģeopolitiskā situācija netraucēja stabilizēties banku darbības rādītājiem – likviditātes un kapitāla pietiekamības rādītājs un šoku absorbētspēja saglabājās augstā līmenī.

2014. gadā FKTK turpināja intensīvo uzraudzību, veicot uz riskiem fokusētus pasākumus un nodrošinot iespēju savlaicīgai pasākumu veikšanai iespējamo un esošo problēmu risināšanā vai zaudējumu samazināšanā. Pārskata gadā saglabājās uzraudzības prioritātes – kapitāla pietiekamības un likviditātes riska pārvaldīšanas novērtēšana, banku procedūru ar problemātiskajiem kredītiem novērtēšana, banku atveseļošanās novērtēšana.

Šajā pārskata gadā FKTK veica ciešu sadarbību ar Eiropas Centrālo banku, jo tika realizēta vienotā uzraudzības mehānisma darbības sākšana. Latvijas lielākās komercbankas tika nodotas ECB uzraudzībā, kā arī FKTK darbinieki iesaistījās VUM kopējā uzraudzības komandā.

Arī 2014. gadā FKTK savus uzraudzības virzienus balstīja uz divām saistītajām metodēm – neklātienas monitoringu un klātienas pārbaudēm.

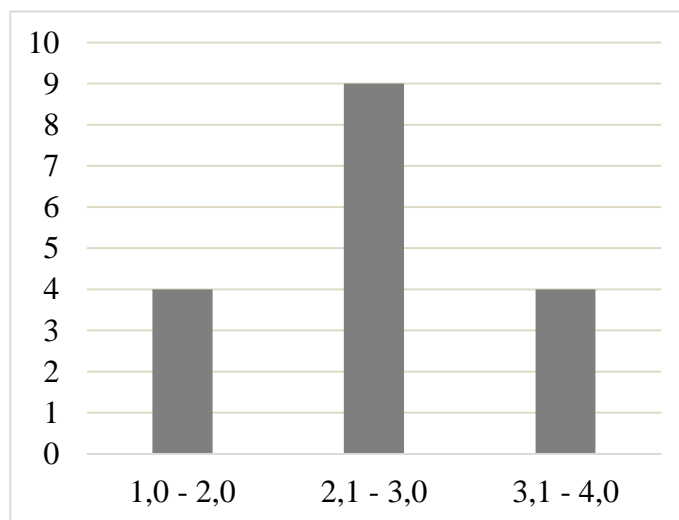
2014. gadā būtisks pasākums bija Eiropas Centrālās bankas realizētais banku visaptverošais novērtējums. Visaptverošā novērtējuma mērķis ir banku bilanču caurskatāmības sekmēšana, informācijas par banku darbību un stāvokli pieejamības nodrošināšana, tādā veidā stimulējot uzticības līmeņa palielināšanos kopumā pret finanšu sektoru.

Visaptverošajā novērtējumā piedalījās kopumā 130 bankas un šo pārbaudīto banku kopējo aktīvu lielums sasniedza 22 triljonus eiro (82% no eirozonas banku sektora kopējo

aktīvu apjoma). Latvijas bankas, kuras piedalījās visaptverošajā novērtējuma, bija 3 pēc aktīviem lielākās bankas – Swedbank, SEB banka un ABLV Bank. Kopumā visaptverošais novērtējums atzīts kā veiksmīgs un rezultātus nesošs, jo tas palīdzēja veicināt banku caurskatāmību un konstatēt jomas, kurās nepieciešams veikt uzlabojumus un korekcijas.

Kā divos iepriekš apskaitītajos gados, arī 2014. gadā FKTK neklātienas monitorings balstījās uz banku sniegto regulāro informāciju par konkrēti pieprasītiem aspektiem – ikdienas noguldījumu dinamiku, kredītriska, likviditātes un tirgus riska pārvaldīšanu un izmantotajām procedūrām, kā arī par stresa testu rezultātiem. Jau otro gadu pēc kārtas FKTK aicināja bankas prezentēt rezultātus un informāciju par iepriekš minētajiem aspektiem, ar mērķi sekmēt dialogu starp banku un FKTK.

Arī 2014. gadā FKTK izmantoja reitingu sistēmu, lai noteiktu, kuru banku darbībai nepiemīt augsts risks un kuru banku darbībai piemīt būtiski riski un vāja risku pārvaldīšanas spēja, līdz ar to aktualizējot nepieciešamību pastiprināt šo banku uzraudzību un kontroli. Reitingu sistēmas darbošanās princips palika nemainīgs – tika piešķirti vērtējumi skalā no 1,0 līdz 4,0, kur visaugstākais vērtējums bija 1,0, bet viszemākais vērtējums – 4,0. Atbilstoši bankai piešķirtajam reitingam, tika plānota tās tālākā uzraudzības nepieciešamība, proti, ja vērtējums bija augsts, tad plānotie nepieciešamie uzraudzības pasākumi bija salīdzinoši mazāki nekā tādā gadījumā, kad tika piešķirts zems vērtējums.

2.6. attēls. Banku reitingu skala 2014. gadā [26, 19]

Balstoties uz FKTK 2014. gada un darba pārskatā gūto informāciju, autore izveidoja attēlu, kurā atspoguļots banku novērtējums pēc reitingu sistēmas 2014. gadā (skatīt 2.6. attēlu). Analizējot attēlu, tiek izdarīts secinājums, ka pārskata gadā 4 no vērtētajām 17 bankām tika piešķirts visaugstākais vērtējums, kas norādīja uz šo banku drošu darbību un spēcīgu risku pārvaldīšanu. 9 bankas, kuru vērtējums bija vidējs, tika atzītas par normāli funkcionējošām bankām un spējīgām pārvaldīt riskus, taču tomēr bija nepieciešams veikt

dažādus pasākumus risku pārvaldīšanas spējas un bankas darbības uzlabošanai. 4 bankām tika piešķirts viszemākais vērtējums, kas norādīja uz vāju risku pārvaldīšanas spēju un darbības riska līmeņa būtiskumu. Šīs bankas tika pakļautas stingrai pārraudzībai un kontrolei.

2014. gadā FKTK trim bankām izvirzīja un noteica papildu prasības attiecībā uz kredītrisku. Šajā pārskata gadā FKTK realizēja 23 pārbaudes, kuru laikā tika novērtēts kredītēšanas process, kapitāla pietiekamība un risku pārvaldīšanas kvalitāte.

2014. gadā kapitalizācijas līmenis bankām bija augsts un galvenā šī elementa sastāvdaļa bija pirmā līmeņa pamata kapitāls. 2014. gadā pirmā līmeņa pamata kapitāls sasniedz 18,1% (Eiropas Savienībā vidējais rādītājs bija 11,8%). Pārskata gadā apmaksātais kapitāls pieauga par 74 miljoniem eiro, ko veicināja četru banku pievienošanās banku sektoram.

Arī 2014. gadā FKTK turpināja pastiprināti uzraudzīt banku veidoto uzkrājumu pietiekamību paredzamajiem zaudējumiem un tā rezultātā, lūdza veikt korekcijas kapitāla pietiekamības aprēķinā 8 bankām. Visām bankām, novērtējot savu kapitāla pietiekamības līmeni, radās secinājums, ka to kapitāls ir pietiekami liels, lai segtu bankas darbībai piemītošos riskus, kā arī lai veiksmīgi tiktu galā ar iespējami nelabvēlīgu scenāriju apstākļiem. FKTK veikto kapitāla pietiekamības vērtēšanas pārbaūžu laikā atklāja dažādas jomas, kurām bankām nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību un jāveic attiecīgi uzlabojumi, piemēram, stresa testu veikšanā izmantotās metodes un testa rezultātu vērtēšanai izmantotās analīzes.

Uzmanīgi izvērtējot kapitāla pietiekamības atbilstību banku tālākai plānotai darbībai, ar to saistīto risku lielumam un pārvaldīšanas līdzekļiem, FKTK, saskaņā ar Kredītiestāžu likumu piešķirtajām tiesībām, 14 bankām noteica uzturēt lielāku pašu kapitālu nekā minimālajās prasībās norādīts.

FKTK pārskata gadā pastiprināti uzraudzīja risku pārvaldīšanu, tādēļ lielāku uzmanību pievērsa kredītriskam, likviditātes un tirgus riskam. Saistībā ar kredītrisku, veikto pārbaūžu laikā uzmanība tika pievērta tieši darbībām ar problemātiskajiem un kavētajiem kredītiem, kā šie kredīti tiek pārstrukturizēti un cik efektīvi tas notiek.

2014. gadā veiktās kredītportfeļa kvalitātes un kredītriska pārvaldīšanas novērtēšanas klātienēs pārbaudes aptvēra 60,6% no kopējā banku kredītportfeļa apjoma.

Lai kontrolētu likviditātes risku un sekotu līdzi banku naudas plūsmai, FKTK turpināja pieprasīt no bankām ziņojumus par noguldījumu dinamiku un likviditātes kvalitātes pārvaldīšanu ārvalstu banku meitas sabiedrībās. 2014. gadā FKTK, izmantojot savas tiesības, pieprasīja 14 bankām uzturēt augstāku likviditātes līmeni nekā noteikts minimālajās prasībās.

2014. gadā FKTK veica klātienēs pārbaudes 4 bankās, kuru mērķis bija pastiprināta tirgus riskam pakļauto pozīciju pārbaude. Kopumā tika izskatīts 2,7 miljardu eiro liels

portfelis (56,4% no kopējā banku akciju un parāda vērtspapīru portfeļa). Šajās pārbaudēs tika novērtēta portfeli esošo vērtspapīru likviditāte.

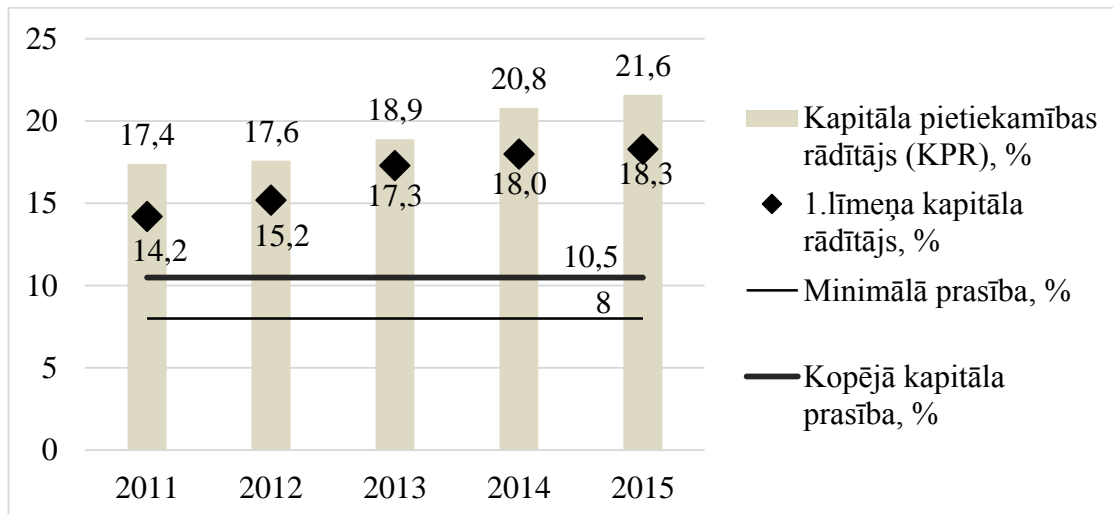
Balstoties uz to, ka 2013. gadā bankas tika aicinātas izstrādāt “Banku atveseļošanās plānu”, 2014. gadā FKTK turpināja pārrunas ar bankām par šo plānu pilnveidošanu un aktualizēšanu.

2014. gadā Finanšu un kapitāla tirgus komisija sāka publicēt informāciju par piešķirtajām soda sankcijām kredītiestādēm, tādējādi padarot vēl pārskatāmākus savas darbības rezultātus. Visa svarīgākā informācija saistībā ar piešķirtajām soda sankcijām pieejama Finanšu un kapitāla tirgus komisijas mājas lapā.

Autore secina, ka Finanšu un kapitāla tirgus komisija banku sektoram velta pastiprinātu uzmanību un iegulda milzīgu darbu, veicot dažnedažādus pasākumus tā darbības uzraudzībai, kontrolei un pilnveidošanai.

2.2. Banku atbilstība prasībām 2011. - 2015. gadā

Periodā no 2011. līdz 2015. gadam banku kapitāla pietiekamības rādītājam bija tendence palielināties un kopumā, analizēto 5 gadu laikā, tas palielinājies par 4,2 procentpunktiem (skatīt 2.7. attēlu).

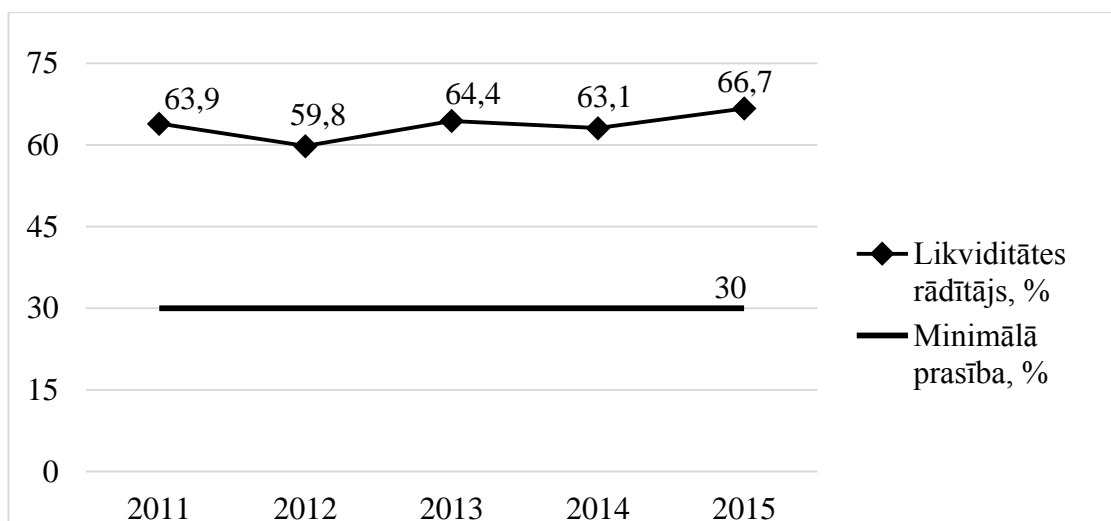
2.7. attēls. Kapitāla pietiekamības rādītājs 2011. – 2015. gadā [20; 27]

Kapitāla pietiekamības rādītāja pieaugšana pozitīvi atspoguļo banku spēju sekmēt stabilu darbību nelabvēlīgu scenāriju gadījumos. 2011. gadā kapitāla pietiekamības rādītājs bija 17,4%, to veicināja banku gūtā peļņa un 11 banku veiktie kapitāla palielināšanas pasākumi. 2011. gadā tika izteiktas prognozes nākamajam, 2012. gadam, un tās paredzēja, ka arī 2012. gadā kapitāla pietiekamības rādītājs saglabāsies augsts un to veicinās banku kapitāla palielināšanas pasākumi, kopējā gūtā peļņa un peļņas iekļaušana kapitāla bāzē.

Kā prognozēts, 2012. gadā kapitāla pietiekamības rādītājs bija augstā līmenī un banku spēja tikt galā ar neparedzamiem zaudējumiem tika vērtētā kā augsta. Salīdzinot ar 2011. gadu, 2012. gadā kapitāla pietiekamības rādītājam nebija būtisks pieaugums, jo banku kapitāla palielināšana bija gandrīz līdzvērtīga atsevišķu banku zaudējumiem un apmaksātajam subordinētā kapitāla apjomam.

2013. un 2014. gadā kapitāla pietiekamības rādītājs turpināja palielināties un šajā periodā to veicināja riska svērto aktīvu apjoma samazināšanās, ko savukārt ietekmēja kredītportfeļa sarukums. 2014. un 2015. gadā kapitāla pietiekamības rādītājs un 1. līmeņa kapitāla rādītājs vairāk kā divas reizes pārsniedz minimālās un kopējās kapitāla pietiekamības prasības, kā arī Eiropas Savienības vidējo līmeni, kas norāda uz to, ka banku kapitāla kvalitāte ir augsta. 2015. gadā kapitāla pietiekamības rādītājs ir vēsturiski augstākais un tas ir 21,6 %. Šī rādītāja lielumu būtiski ietekmēja banku pašu kapitāla būtiskākā sastāvdaļa – pirmā līmeņa pamata kapitāls, kura līmenis Latvijas bankām pašlaik ir vienāds ar pirmā līmeņa kapitālu.

Kopumā laika periodā no 2011. līdz 2015. gadam banku likviditātes rādītāji ir bijuši augstā līmenī (skatīt 2.8. attēlu), izpildot noteiktās minimālās prasības un pārsniedzot tās divas reizes (izņemot 2012. gadu, kad likviditātes rādītājs bija 59,8%). Analizētajā periodā likviditātes rādītājs ir palielinājies par 2,8 procentpunktiem.

2.8. attēls. Likviditātes rādītājs (LR) 2011. – 2015. gadā [12; 18; 19; 20; 28]

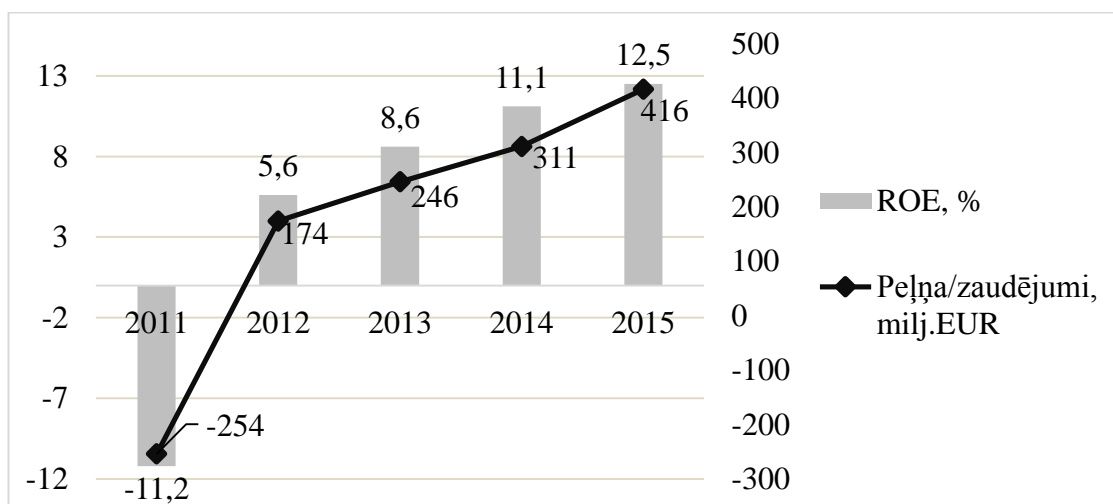
Analizējot 2.8. attēlu, var secināt, ka kopumā 2011. – 2015. gadā noteikto likviditātes minimālo prasību izpilde bija augstā līmenī. 2012. gada likviditātes rādītāja pazemināšanos ietekmēja banku aktīvu un pasīvu nesabalansētība, kas radās piesaistīto ilgtermiņa finanšu resursu īpatsvara samazināšanās dēļ. 2012. gada likviditātes rādītāja sarukums neatstāja tik būtiskas sekas uz kopējo banku spēju stabilai darbībai gadījumā, ja notiktu neparedzēta

finanšu resursu aizplūšana, un šo aspektu sekmēja augsta likvīdo aktīvu apjoma uzturēšana un FKTK veiktie uzraudzības pasākumi likviditātes risku ierobežošanai.

2013. un 2014. Latvijas Bankas veikto likviditātes stresa testu rezultāti liecināja, ka pieaugot likvīdo aktīvu apjomam, pieauga arī banku spēja izturēt šokus, kuri saistīti ar finansējuma aizplūšanu. 2012. gada beigās bankas spēja izturēt 40% nerezidentu noguldījumu aizplūdi, taču līdz 2014. gadam pieaugot likvīdo aktīvu apjomam, šis rādītājs palielinājās līdz 60%. Savukārt 2012. gada beigās rādītāji liecināja, ka bankas spēja izturēt 40% rezidentu noguldījumu aizplūdi un arī 2014. gadā šis rādītājs palika nemainīgs. Eiro ieviešana, kura notika 2014. gadā, pozitīvi ietekmēja likviditātes rādītāju, jo palielinājās rezidentu noguldījumu atlikuma apjoms un tas tika izvietots attiecīgi likvīdajos aktīvos. FKTK noteica paaugstinātas likviditātes prasības bankām, kurām ir augsts darījumu skaits ar nerezidentiem un šīs prasības dažām bankām sasniedza pat 60%.

2015. gadā banku likviditātes risks sasniedza vēsturiski augstāko līmeni – 66,7%, ko sekmēja augstais likvīdo aktīvu apjoms kopējos aktīvos, kā arī likvīdo aktīvu pieauguma tempa attiecība pret tekošajām saistībām.

Laika periodā no 2011. līdz 2015. gadam kapitāla atdeves rādītājam ir bijušas krasas izmaiņas, jo 2011. gadā tas bija negatīvs - -11,2%, un 2015. gadā šis rādītājs bija 12,5%, uzrādot 23,7 procentpunktu pieaugumu (skatīt 2.9. attēlu).

2.9. attēls. Kapitāla atdeves rādītājs 2011. – 2015. gadā [12; 18; 19; 20; 28]

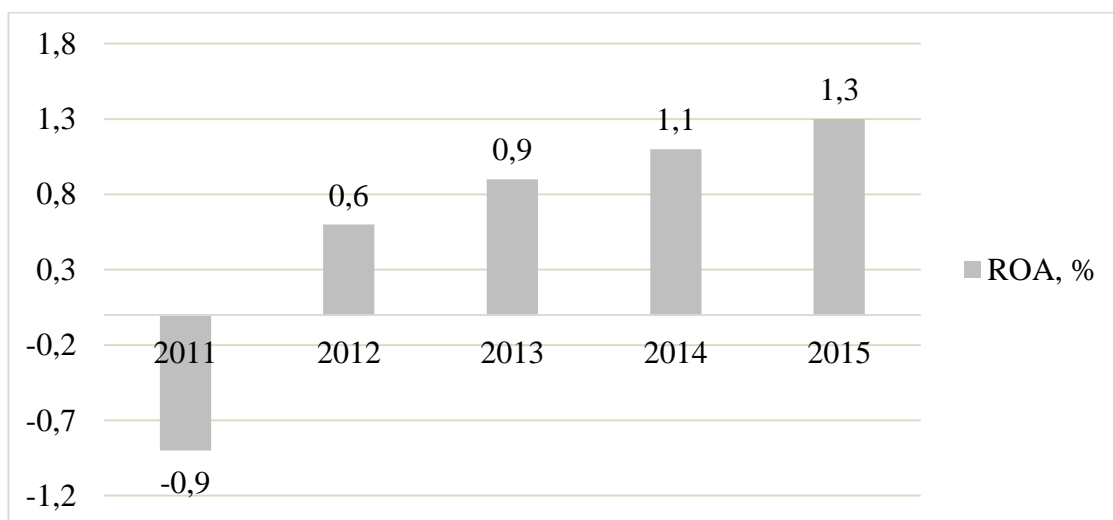
2011. gadā banku kapitāla atdeves rādītājs bija negatīvs, taču tas nebija vēsturiski zemākais (2009. gadā ROE bija -41,7%). Negatīvais kapitāla atdeves rādītājs radās, jo banku darbība nenesa peļņu (zaudējumu apmērs sasniedza -254 milj. EUR). Kopējos banku sektora rādītājus, kā arī kopējo kapitāla atdeves rādītāju, būtiski ietekmēja AS “Latvijas Krājbanka” maksātnespējas konstatēšana un bankas darbības apturēšana, un AS “Parex banka”, kura pārtrauca pilnīgu kredītiestāžu funkciju pildīšanu.

2012. gadā kapitāla atdeves rādītājs, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, palielinājās par 16,8 procentpunktiem un bija pozitīvs – 5,6%. Šis būtiskais pieaugums skaidrojams ar to, ka, pirmkārt, banku sektors gadu noslēdzis ar peļņu (174 milj. EUR), un, otrkārt, ka banku sektorā nebija ievērojamu negatīvu notikumu un neviena banka nepiedzīvoja līdzīgu scenāriju kā AS “Latvijas Krājbanka” un AS “Parex banka”. 2012. gads bija pirmais gads kopš 2008. gada, kad banku sektors gadu noslēdzis ar peļņu.

2013. gadā banku sektora darbība nesa 246 milj. EUR lielu peļņu un kopējais kapitāla atdeves rādītājs palielinājās līdz 8,6%, ko sekmēja tīro procentu ienākumu pieaugums izdevumu uzkrājumiem nedrošiem parādiem sarukums. Arī 2014. gadā bija konstatēts tīro procentu ienākumu pieaugums, kas bija svarīgākais ienākumu avots bankām. 2014. gadā banku sektors gadu noslēdza ar 311 milj. EUR lielu peļņu. Gada laikā kapitāla atdeves rādītājs bija palielinājies līdz 11,1%.

2015. gadā banku darbības efektīgums, kopējā peļņa un kapitāla atdeves rādītājs palielinājās. Arī 2015. gadā būtiski bija ienākumi no procentiem, kurus guva veicot ieguldījumus vērtspapīros, un ienākumi no tirdzniecības ar valūtu. Peļņu ietekmēja arī izdevumu samazinājums uzkrājumiem nedrošiem parādiem. Svarīgs ir faktors, ka kapitāla atdeve Latvijas banku sektoram ir lielāka nekā Eiropas Savienības vidējais rādītājs.

Aktīvu atdeves rādītājs analizētajā laika periodā no 2011. līdz 2015. gadam pieaudzis par 2,2 procentpunktiem (skatīt 2.10. attēlu). Šis rādītājs atspoguļo banku sektora spēju efektīvi un lietderīgi izmantot aktīvus, lai gūtu peļņu.

2.10. attēls. Aktīvu atdeves rādītājs 2011. – 2015. gadā [12; 18; 19; 20; 28]

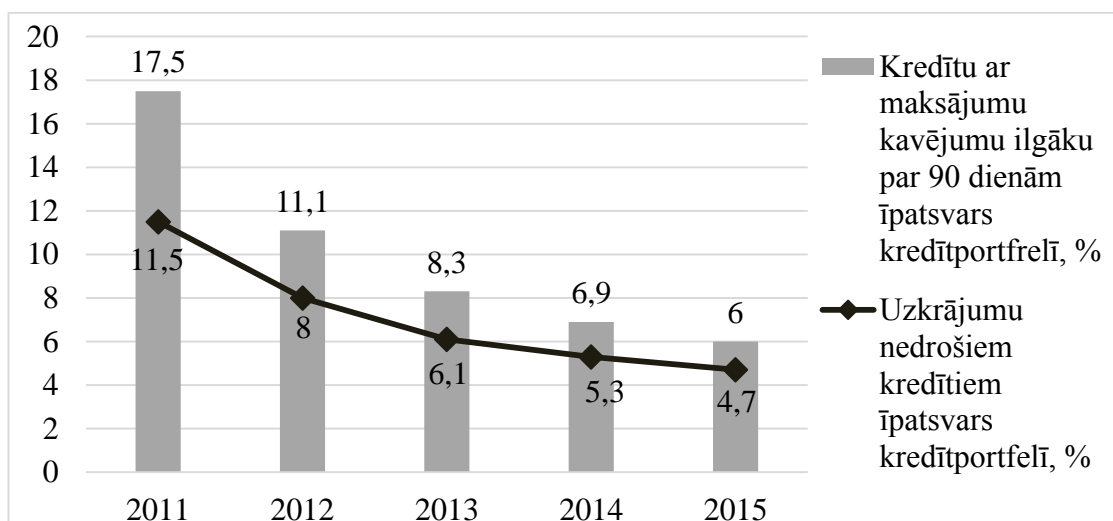
Tāpat kā kapitāla atdeves rādītāju, arī 2011. gada negatīvo kopējo aktīvu atdeves rādītāju (-0,9%) ietekmēja AS “Latvijas Krājbanka” darbības beigšana un AS “Parex banka” kredītiestādei raksturīgo funkciju pildīšanas patraukšana.

Analizējot autores izveidoto attēlu par aktīvu atdeves rādītāja tendenci no 2011. līdz 2015. gadam, tiek secināts, ka vislielākais šī rādītāja pieaugums ir 2011. – 2012. gadā (1,5 procentpunkti), jo, salīdzinot ar 2011. gadu, 2012. gadā un no 2012. līdz 2015. gadam šis rādītājs palielinājies pamazām.

2015. gadā tika konstatēts, ka Latvijas banku sektora kopējais aktīvu atdeves rādītājs ir divas reizes lielāks nekā Eiropas Savienības banku vidējais aktīvu atdeves rādītājs.

Aktīvu atdeves rādītājam nav noteiktas minimālās prasības vai izdoti noteikumi, kādam jābūt tā lielumam, taču tas nenozīmē, ka šis rādītājs ir mazāk svarīgs par citiem rādītājiem.

2011. – 2015. gadā kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars kredītportfelī ir ievērojami samazinājies (par 11,5 procentpunktiem), līdz ar to arī bija tendence samazināties uzkrājumu nedrošiem kredītiem īpatsvaram kredītportfelī – par 6,8 procentpunktiem (skatīt 2.11. attēlu).

2.11. attēls. Kavēto kredītu un uzkrājuma nedrošiem kredītiem attiecība 2011. – 2015. gadā [12; 18; 19; 20; 28]

Analizējot izvēlēto 5 gadu periodu, tiek izdarīts secinājums, ka kopumā kredītportfeļa kvalitāte ir uzlabojusies.

2011. gadā kavēto kredītu apjoms bija neapšaubāmi visaugstākais salīdzinājumā ar pārējiem analizētajiem gadiem un to ietekmēja kopējā kredītportfeļa kvalitātes samazināšanās.

No 2011. gada uz 2012. gadu bija vērojams visstraujākais kavēto kredītu apjoma kritums, un kopumā šis rādītājs nokritās par 6,4 procentpunktiem, tādējādi uzrādot acīmredzamu kredītportfeļa kvalitātes palielināšanos. Kredītportfeļa kvalitātes uzlabošanos ietekmēja bezcerīgo kredītu norakstīšana un aktīva sadarbšanās ar kredītu ņēmējiem, kuri nav spējīgi laikā izpildīt savas saistības un ir nonākuši finansiālās grūtībās. 2012. gada

prognoze paredz, ka nākamajos gados kredītportfeļa kvalitāte un kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāk par 90 dienām apjoms turpinās pakāpeniski samazināties.

Kā prognozēts, 2012. – līdz 2015. gadam kredītportfeļa kvalitāte turpināja pamazām uzlaboties un kavēto kredītu apjoms turpināja samazināties. 2014. gada Krievijas un Ukrainas politiskais konflikts būtiski neietekmēja Latvijas banku sektora kredītportfeļa kvalitāti, jo kredītu ņēmēju - Krievijas un Ukrainas rezidentu, - īpatsvars bija ļoti niecīgs – mazāk par 2% attiecībā pret kopējiem aktīviem.

2015. gadā tika turpinājās kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāk par 90 dienām apjoma sarukums. Svarīgs bija faktors, ka iekšzemes nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām uzlabojās finansiālais stāvoklis, kas arī būtiski ietekmēja kopējo kredītu ar ilgstoši kavētiem maksājumiem apjoma samazināšanos.

Kopējā vērtējumā no 2011. gada līdz 2015. gadam Latvijas banku sektors veiksmīgi izpildījis Finanšu un kapitāla tirgus komisijas un Eiropas Centrālās bankas noteiktās prasības attiecībā uz kapitāla pietiekamību, likviditāti un uzrādījis salīdzinoši labus rezultātus citu svarīgu rādītāju izpildē. Darba autore par būtisku faktoru uzskata dažu Latvijas banku sektora vidējo rādītāju lieluma pārsvaru pār Eiropas Savienības vidējiem rādītājiem.

Autore secina, ka kredītiestādēm prasības tiek noteiktas ar mērķi savlaicīgi konstatēt iespējamus riskus tās darbībai, piemēram, ja bankai kapitāla pietiekamības rādītājs ir zemāks par noteiktajiem 8%, tad bankas darbībai pastāv risks nedroši reaģēt uz kādu nelabvēlīgu gadījumu un līdz ar to banka neattaisnotu klientu intereses.

2.3. FKTK piešķirtās soda sankcijas bankām 2014. – 2016. gadā

Līdz 2014. gadam FKTK nepubliskoja informāciju par piešķirtajām soda sankcijām, taču 2014. gadā sāka īstenot uzraudzības lēmumu publiskošanas reformu. Kopš FKTK īsteno iepriekš minēto reformu, ir publicēti dati par konstatētiem pārkāpumiem un piemērotām soda sankcijām kopumā 8 bankām un 6 banku darbībā iesaistītām personām (skatīt 2.12. attēlu).

[31]

Datums	Persona	Piemērotās sankcijas veids	Statuss
02.07.2014.	AS "Reģionālā investīciju banka"	Soda nauda 70 000 eiro	Stājies spēkā
08.10.2014.	AS "Rietumu Banka"	Brīdinājums	Stājies spēkā
07.11.2014.	AS "Norvik banka"	Brīdinājums	Stājies spēkā
07.11.2014.	AS Expobank	Brīdinājums	Stājies spēkā
15.05.2015.	AS "Rietumu Banka"	Soda nauda 35 000 eiro	Stājies spēkā
12.08.2015.	AS "TRASTA KOMERCBANKA"; valdes priekšsēdētājs Gundars Grieze, valdes locekļi Viktors Ziemeļis un Māris Fogelis	Brīdinājums	Stājies spēkā

23.10.2015.	AS Expobank	Soda nauda 105 000 eiro	Stājies spēkā
27.11.2015.	Bank M2M Europe AS	Soda nauda 55 000 eiro	Stājies spēkā
27.11.2015.	AS "TRASTA KOMERCBANKA"; akcionāri Igors Buimesters un Ivans Fursins	Brīdinājums	Paziņots (publicēts 22.01.2016.)
11.12.2015. 14.12.2015.	AS "PrivatBank"	Soda nauda bankai 2 016 830 eiro, bankas valdes maiņa. Individuālie sodi valdei	06.05.2016. FKTK un Banka noslēdza administratīvo līgumu par strīda izbeigšanu
22.01.2016.	AS "TRASTA KOMERCBANKA"	Banku tiesību, darbības un saistību izpildes ierobežojumi	Paziņots
02.03.2016.	AS "NORVIK BANKA"	Brīdinājums	Paziņots
03.03.2016.	AS "TRASTA KOMERCBANKA"	Licences anulēšana	Stājies spēkā
09.03.2016.	AS "Baltic International Banka"; valdes priekšsēdētāja Ilona Guļčaka	Soda nauda bankai 1 100 000 eiro; sods valdes priekšsēdētājam 25 000 eiro	Paziņots

2.12. attēls. FKTK publicētā informācija par piešķirtajām soda sankcijām [29]

Autores izveidotais attēls, balstoties uz Finanšu un kapitāla tirgus komisijas mājas lapā ievietoto informāciju, sniedz ieskatu, kādām iestādēm/personām konstatēts pārkāpums un kādas soda sankcijas attiecīgi piemērotas. Turpmāk tekstā skaidrots katrai iestādei piemēroto soda sankciju iemesls.

2014. gadā konstatētie pārkāpumi bija dažādi. AS "Reģionālajai investīciju bankai" tika piemērots sods 70 000 eiro apmērā par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma (NILLTFNL) un Klientu padziļinātās izpētes normatīvo noteikumu prasību pārkāpumu, proti, banka nebija pietiekami izpētījusi klientus un attiecīgi uzraudzījusi to veiktos darījumus. Bankai, uzsākot sadarbību ar klientu un visa sadarbības perioda laikā, obligāti jāveic padziļinātas pārbaudes par klientu – jāanalizē tā veiktā saimnieciskā darbība un vai tai atbilst klienta veiktie darījumi, līdzekļu rašanās avots, kā arī klienta uzrādītās veiktās saimnieciskās darbības labuma guvēja atbilstība norādītajai. Ja banka konstatē kādas neatbilstības, tās pienākums ir ziņot attiecīgajai iestādei – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam.

2014. gadā Finanšu un kapitāla tirgus komisija izteica brīdinājumus 3 bankām – AS "Rietumu Bankai", AS "Norvik bankai" un AS Expobank. Attiecīgi AS "Rietumu Bankai" brīdinājums tika izteikts par nepietiekamu risku izvērtēšanu darījumos ar klientu. Bankas pienākums ir darboties saskaņā ar likumos noteiktajām prasībām, stratēģiski piesardzīgi un balstoties uz iekšējo kontroles sistēmu, kas nodrošina laicīgu risku identificēšanu un attiecīgo

pasākumu veikšanu to pārvaldīšanai. Bankām jāatturas no tādu darbību veikšanas, kas varētu radīt būtiskus riskus to darbībai. AS "Norvik banka" tika brīdināta par publisko ceturkšņu pārskatu sagatavošanas noteikumu pārkāpumu, proti, banka nebija atbilstoši patiesajiem datiem publicējusi attiecīgos 2014. gada pirmā un otrā ceturkšņa darbības rezultātus. Finanšu un kapitāla tirgus komisija, pārbaudot bankas iesniegto informāciju par finanšu darbības rādītājiem, identificēja nekorektu kapitāla pietiekamības rādītāja aprēķinu un nekavējoties pieprasīja to koriģēt atbilstoši patiesajiem datiem. Brīdinājums tika izteikts ar nodomu veicināt izvairīšanos no līdzīgiem scenārijiem nākotnē. Savukārt AS Expobank tika izteikts brīdinājums par nepilnīgu klientu darījumu uzraudzību. Bankas pienākums ir rūpīgi izskatīt un analizēt klientu savstarpēji veiktus sarežģītus darījumus un novērtēt to pamatotību, izmantojot bankas rīcībā esošos darījumu apliecinājošos dokumentus. Ja bankai rodas šaubas par darījumu pamatotību, tai jārikojas saskaņā ar iekšējās kontroles sistēmu un jārisina konkrētie gadījumi.

2015. gadā, salīdzinot ar 2014. gadu, piešķirtās soda sankcijas bija bargākas un attiecīgi konstatētie pārkāpumi bija nopietnāki. AS Expobank, AS "Rietumu Banka" un Bank M2M Europe AS nopelnīja sodus vairāku tūkstošu eiro apmērā un visām trim bankām pārkāpuma traktējums bija vienāds – par nepietiekamu klientu izpēti un veikto darījumu uzraudzību. AS Expobank un AS "Rietumu Banka" tika piemēroti attiecīgi 105 000 EUR un 35 000 EUR lieli sodi, jo abām bankām tas bija atkārtots pārkāpums un, turklāt, par tādu pašu prasību un noteikumu neievērošanu kā 2014. gadā. Bank M2M Europe AS, nepildot pietiekamu klientu darījumu uzraudzību, nopelnīja 55 000 EUR lielu sodu. Finanšu un kapitāla bija tiesības piemērot sodu līdz 449 046 EUR, taču banka līdz soda uzlikšanas brīdim bija sākusi pilnveidot iekšējo kontroles sistēmu un likvidējusi lielāko daļu pārkāpumu, tādēļ FKTK izšķīrās par mazāku soda sankciju piemērošanu.

2015. gada beigās FKTK publicēja informāciju par gūtajiem rezultātiem no pārbaudēm par darījumiem, kuros iesaistīta AS "PrivatBank", laika periodā no 2012. līdz 2014. gadam, kuri minēti Moldovas Nacionālās bankas pētījumā ("Kroll" ziņojums). FKTK konstatēja vairākus trūkumus AS "PrivatBank" darbībā - klientu izpētē, to veikto darījumu pārbaudē un secināja, ka banka vairākus darījumus nebija apsvērusi kā aizdomīgus un nebija par to ziņojusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam, līdz ar to pakļaujoties paaugstinātam reputācijas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskam. FKTK bankai piešķīra augstāko iespējamo sodu – 2 016 830 EUR apmērā, kā arī pieprasīja nomainīt visu valdi, pamatojoties uz aizdomām, ka bankas valde nebija pienācīgi reaģējusi uz potenciāli bīstamajiem darījumiem un pieņēma tādus lēmumus, kuri pakļāva banku riskiem. Tika piemēroti individuālie sodi visiem valdes locekļiem: valdes

priekšsēdētājam O. Trubakovam – 96 449 eiro, I. Ķerpei – 25 869 eiro, R. Pētersonam – 15 411 eiro un O. Mekekečko – 7 607 eiro. Valdes priekšsēdētājs Trobakovs un valdes locekle Ķerpe tika atstādināti no amata, kas nopietni ietekmē šo personu tēlu finanšu sektorā. Bankai tika noteikts uzdevums pilnveidot un uzlabot iekšējo kontroles sistēmu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas politiku. AS “PrivatBank” atgadījums pastiprināja FKTK uzraudzības darbību citu Latvijas banku darbību izpētē, kuri potenciāli varētu būt saistīti ar “Kroll” ziņojumā uzskaitītajiem faktiem.

2016. gada martā FKTK izteica brīdinājumu AS “NORVIK BANKA” par FKTK noteikto prasību neievērošanu, proti, bankai tika noteiktas īpašas prasības kreditēšanai un prasība sniegt informāciju par veiktajiem darījumiem, taču 2015. gadā banka bija veikusi darījumu un nebija par to sniegusi FKTK pieprasīto informāciju. Tā kā pārkāpums būtiski neietekmēja bankas darbību, FKTK pieņēma lēmumu izteikt tikai brīdinājumu un iztikt bez soda sankciju naudas apmērā piemērošanu.

2015. gadā AS “TRASTA KOMERCBANKA” un tās amatpersonas tika brīdinātas par nepietiekamu risku izvērtēšanu atsevišķiem darījumiem. Bankas valdes locekļi un valdes priekšsēdētājs, piekrītot iesaistīties darījumos, nebija pieņēmuši konsekventus lēmumus un veikuši atbilstošus ierobežojošus pasākumus paaugstināta reputācijas un kredītriska novēršanai, kā arī tika konstatēts, ka banka vāji īsteno iekšējo piesardzības politiku. 2016. gada janvārī AS “TRASTA KOMERCBANKA” tika noteikti darbības ierobežojumi, aizliedzot pildīt debeta operācijas jebkurā valūtā par summu, kas pārsniedz 100 000 EUR vienam noguldītājam. 93% bankas klientu neskāra šis nosacījums, jo to līdzekļi bankas kontā nepārsniedza noteikto limitu. Par bankas darbības ierobežojumiem lēmums tika pieņemts, jo banka, kopš iepriekšējā brīdinājuma saņemšanas no FKTK, nespēja sakārtot vairākas jomas, kas svarīgas tās stabilai darbībai. Tika vērā ņemts fakts, ka FKTK iepriekš bija izteikusi brīdinājumu bankas lielākajiem akcionāriem ar būtisku līdzdalību – Ivanam Fursinam un Igoram Buimisteram, par nespēju veikt Kredītiestāžu likumā akcionāriem ar būtisku līdzdalību noteiktās prasības un pienākumus, proti, palielināt bankas kapitālu. Tā kā AS “TRASTA KOMERCBANKA” ilgstoši pieļāva būtiskus pārkāpumus, kuri ietekmēja svarīgas bankas darbības jomas, Finanšu un kapitāla tirgus komisija iesniedza ierosinājumu Eiropas Centrālajai bankai anulēt šīs bankas licenci un 2016. gada 3. martā ECB akceptēja šo ierosinājumu, ņemot vērā faktus, ka banka ilgstoši strādā ar zaudējumiem, bankai nav veiksmīgi izvēlēts biznesa modelis un ka tā nespēja izstrādāt esošajai situācijai piemērotu darbības stratēģiju. FKTK izvērtēja iespēju glābt AS “TRASTA KOMERCBANKA”, un pieņēma lēmumu, ka tas nav nepieciešams, jo banka nav sistemātiski svarīga un tās iziešana no tirgus neatstās būtiskas sekas uz Latvijas finanšu sektora stabilitāti, kā arī ka tas nav

sabiedrības interesēs, jo, bankas likvidācijas gadījumā, tiks ievērotas vairākuma noguldītāju intereses un 93% noguldītāju saņems atpakaļ savus noguldījumus pilnā apmērā (to nodrošinās valsts garantētā atlīdzība 100 000 eiro apmērā).

2016. gada martā FKTK piesprieda soda sankcijas AS “Baltic International Bank” un tās valdes priekšsēdētājai Ilonai Guļčakai attiecīgi 1 100 000 EUR un 25 000 EUR apmērā par vairākkārtēju NILLTF un Klientu padziļinātās izpētes normatīvo noteikumu prasību pārkāpumu. FKTK konstatēja, ka banka iesaistījusi darījumos, kuri bankai radījuši paaugstinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un reputācijas risku. Iespējamība iesaistīties šādos darījumos pastāv bankām, kuru darbība un veiktās operācijas ir orientētas uz ārvalstu tirgiem. Banka nepildīja prasībās noteiktās darbības, proti, nepievērsa uzmanību klientu veiktajiem savstarpējiem darījumiem, kuriem augsta sarežģītības pakāpe, kā arī nebija noskaidrojusi līdzekļu izcelsmes avotus un laicīgi identificējusi aizdomīgus darījumus. Bankas valdes priekšsēdētājai netika piemērots maksimālais iespējamais naudas sods (50-100% no iepriekšējā gadā gūtajiem ienākumiem), jo FKTK ņēma vērā valdes priekšsēdētājas atzīšanos par trūkumiem iekšējās kontroles sistēmā un apņemšanos strādāt pie tās pilnveidošanas.

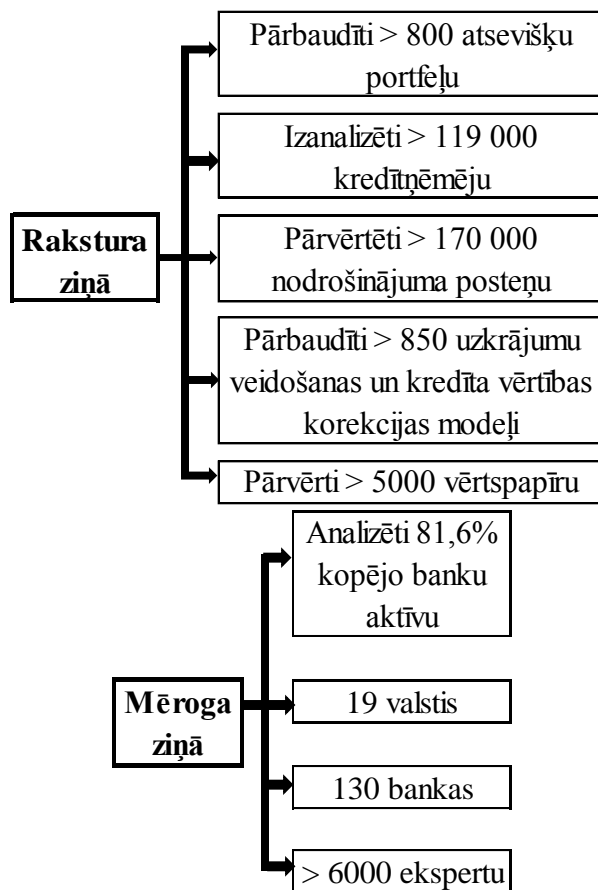
2016. gada martā tika sagatavoti grozījumi Kredītiestāžu likumā, kuri paredz, ka Finanšu un kapitāla tirgus komisija ir tiesīga uzlikt bargākus sodus bankām un attiecīgi fiziskajām personām, kuras iesaistītas konstatētos pārkāpumos.

Izpētot informāciju par piemērotajām soda sankcijām, autore secina, ka gandrīz visi pārkāpumi ir ar vienādu raksturu – noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas likuma neievērošana, kā arī nepilnības klientu un to veikto savstarpējo darījumu izpētē. Bargākais FKTK piemērotais sods pētītajā laika periodā bija AS “TRASTA KOMERCBANKA” licences anulēšana (ar ECB apstiprinājumu).

3. KOMERCBANKU UZRAUDZĪBA PĒC VIENOTĀ UZRAUDZĪBAS MEHĀNISMA

3.1. VUM visaptverošais novērtējums

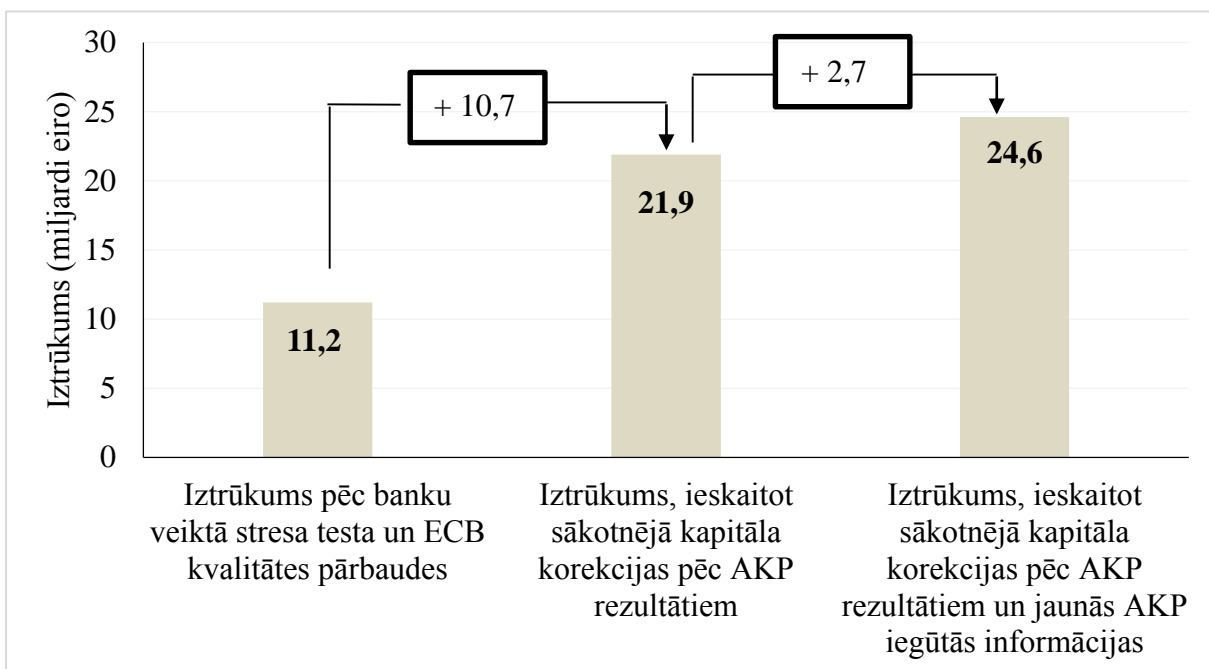
Novērtējums bija visaptverošs mēroga un rakstura ziņā.

3.1.attēls. Visaptverošais novērtējums skaitļos [10, 12]

Visaptverošais novērtējums sastāvēja no Aktīvu kvalitātes pārbaudes un stresa testa. Aktīvu kvalitātes pārbaudes mērķis bija noteikt banku aktīvu uzskaites vērtības precizitāti un pārbaudīt, vai bankas nodrošināja minimālo pirmā līmeņa pamata kapitālu 8% apmērā. Stresa testa mērķis bija novērtēt banku maksātspēju divu iespējamu scenāriju gadījumā – bāzes un nelabvēlīgas attīstības scenārija rezultātā. Ja bankai ir bāzes scenārijs, tad tai jānodrošina minimālais CET1 (bankas pamatkapitāls pret pašu svērtajiem riska aktīviem) kapitāls 8% apmērā, taču, ja bankai ir nelabvēlīgas attīstības scenārijs, tai jānodrošina minimālais CET1 kapitāls 5,5%. Stresa testa nolūks nav prognozēt nākotnes notikumus, bet gan izvērtēt banku sagatavotību sliktāku ekonomisko apstākļu gadījumā.

Visaptverošā novērtējuma rezultāti uzrādīja, ka 25 novērtējumā iesaistītajām bankām, kapitāla iztrūkums ir 24,6 miljardi eiro. Autores izveidotajā attēlā iespējams redzēt trīs posmus, kā tika iegūts kopējā kapitāla iztrūkuma apjoms (skatīt 3.2. attēlu).

3.2.attēls. Kapitāla iztrūkuma noteikšana visaptverošā novērtējuma ietvaros [10, 7]

Pirmajā posmā, veicot banku stresa testu un Eiropas Centrālās bankas kvalitātes pārbaudi, tika konstatēts iztrūkums 11,2 miljardu eiro apmērā (pirms korekciju veikšanas pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes rezultātiem). Otrajā posmā iztrūkums ļoti apjomīgi un būtiski pieauga par 10,7 miljardiem eiro un sasniedza 21,9 miljardus eiro, jo tika ietverts samazinājums sākotnēji pieejamajā kapitālā pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes rezultātiem. Pēdējā, trešajā posmā pēc jaunās Aktīvu kvalitātes pārbaudes informācijas par aktīvu stāvokli, kopējais iztrūkums palielinājās par 2,7 miljardiem eiro un sasniedza 24,6 miljardus eiro.

Darba autore izveidoja tabulu, kurā uzskaitītas bankas, kurām konstatēts kapitāla iztrūkums, un iztrūkstošā kapitāla apjoms (skatīt 3.1. tabulu).

3.1. tabula

Visaptverošā novērtējuma ietvaros konstatētās bankas ar kapitāla iztrūkumu [10, 10]

Bankas nosaukums	Kapitāla iztrūkums, miljardi eiro	Neto piesaistītais kapitāls, miljardi eiro	Kapitāla iztrūkums pēc piesaistītā neto kapitāla, miljardi eiro
Eurobank	4,63	2,86	1,76
Monte dei Paschi di Siena	4,25	2,14	2,11
National Bank of Greece	3,43	2,50	0,93
Banca Carige	1,83	1,02	0,81
Cooperative Central Bank	1,17	1,50	0,00
Banco Comercial Portugues	1,14	-0,01	1,15

Bank of Cyprus	0,92	1,00	0,00
Oesterreichischer Volksbanken- Verbund	0,86	0,00	0,86
permanent tsb	0,85	0,00	0,85
Veneto Banca	0,71	0,74	0,00
Banco Popolare	0,69	1,76	0,00
Banca Popolare di Milano	0,68	0,52	0,17
Banco Popolare di Vicenza	0,68	0,46	0,22
Piraeus Bank	0,66	1,00	0,00
Credito Valtellinese	0,38	0,42	0,00
Dexia	0,34	0,00	0,34
Banca Popolare di Sondrio	0,32	0,34	0,00
Hellenic Bank	0,28	0,10	0,18
Munchener Hypothekenbank	0,23	0,41	0,00
AXA Bank Europe	0,20	0,20	0,00
C.R.H. - Caisse de Refinancement de l'Habitat	0,13	0,25	0,00
Banca Popolare dell'Emilia Romagna	0,13	0,76	0,00
Nova Ljubljanska banka	0,03	0,00	0,03
Liberbank	0,30	0,64	0,00
Nova Kreditna Banka Maribor	0,03	0,00	0,03
KOPĀ	24,62	18,59	9,47

Eurobank un National Bank of Greece kapitāla iztrūkums ir nemainīgajā bilancē, taču saskaņā ar dinamiskās bilances prognozi, kur tiek ņemts vērā jau piesaisītāis neto kapitāls, šīm bankām nav iztrūkuma.

Dexia bankai ir izveidots pienācīgs noregulējuma plāns, kurš ietver valsts garantiju, tādēļ šai bankai, visaptverošā novērtējuma rezultātā, nav nepieciešams turpināt piesaistīt kapitālu.

Nova Ljubljanska banka un Nova Kreditna Banka Maribor iztrūkumu segs banku īstenotie uz strukturālās pelnītspējas uzlabošanu vērstie restrukturizācijas pasākumi un nesadalītās peļņas paturēšana 2014. gadā.

Eiropas Centrālā banka izteikusi nepieciešamību pilnveidot kapitāla definīcijas atbilstību un līdz ar to arī attiecīgās CET1 kapitāla kvalitātes atbilstību. Vienotais uzraudzības mehānisms šo uzdevumu izvirzīs kā prioritāro.

3.2. Visaptverošā novērtējuma rezultāti par Latvijas bankām

Vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros Eiropas Centrālā banka sadarbībā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju pārrauga trīs Latvijas pēc aktīviem lielākās bankas – Swedbank, SEB banku un ABLV Bank. Latvijas bankas visaptverošo novērtējumu izturēja un uzrādīja pozitīvus rezultātus. Kopumā banku kapitalizācija vērtējama labi un to apliecināja veiktā Aktīvu kvalitātes pārbaude. Arī veikto stresa testu rezultāti liecina par labu banku spēju reaģēt uz nopietniem un nelabvēlīgiem scenārijiem, kā arī stabili darboties bāzes scenārija gadījumā.

3.2.1. Swedbank visaptverošā novērtējuma rezultātu analīze

Visaptverošā novērtējuma A daļā uzrādīta informācija par galvenajiem bankas darbības rezultātiem pirms visaptverošā novērtējuma veikšanas.

Swedbank aktīvu apjoms 2013. gada beigās bija 5052,96 miljoni eiro un neto peļņa sasniedza 112,94 miljonu eiro apmēru (skatīt 3.3. attēlu).

2014 COMPREHENSIVE ASSESSMENT OUTCOME		
NAME OF THE ENTITY	ECB PUBLIC	
LVSWEDE	Swedbank AS	
1 Main Results and Overview		
A MAIN INFORMATION ON THE BANK BEFORE THE COMPREHENSIVE ASSESSMENT (end 2013)		
		END 2013
A1	Total Assets (based on prudential scope of consolidation)	Mill. EUR 5,052.96
A2	Net (+) Profit/ (-) Loss of 2013 (based on prudential scope of consolidation)	Mill. EUR 112.94
A3	Common Equity Tier 1 Capital according to CRDIV/CRR definition, transitional arrangements as of 1.1.2014	Mill. EUR 997.28
A4	Total risk exposure * according to CRDIV/CRR definition, transitional arrangements as of 1.1.2014	Mill. EUR 3,058.42
A5	Total exposure measure according to Article 429 CRR "Leverage exposure"	Mill. EUR 5,537.03
A6	CET1 ratio according to CRDIV/CRR definition, transitional arrangements as of 1.1.2014 A6=A3/A4	% 32.61%
A7	Tier 1 Ratio (where available) according to CRD3 definition, as of 31.12.2013 as reported by the bank	% 28.06%
A8	Core Tier 1 Ratio (where available) according to EBA definition	% 28.06%
A9	Leverage ratio	% 18.01%
A10	Non-performing exposures ratio	% 4.33%
A11	Coverage ratio for non-performing exposure	% 64.75%
A12	Level 3 instruments on total assets	% 0.00%

3.3.attēls. Swedbank darbības rezultāti 2013. gada beigās [33]

Analizējot 3.3. attēlu, tiek secināts, ka A6 bloks ir svarīgs rādītājs un šajā gadījumā tas uzrāda Swedbank pamatkapitāla attiecību pret pašu riska svērtajiem aktīviem, ko sauc par kapitāla pietiekamības rādītāju (CET1). Swedbank ir izpildījusi noteikto kapitāla

pietiekamības minimālo prasību - 8%, pārsniedzot to četras reizes, proti, 2013. gada beigās tas bija 32,61%.

Savukārt B daļa ietver informāciju konkrēti par visaptverošā novērtējuma rezultātiem individuāli katrai bankai.

B daļas B1 blokā norādīts Swedbank kapitāla pietiekamības rādītājs (32,61%), kurš bija sākumpunkts visaptverošā novērtējuma uzsākšanai (skatīt 3.4. attēlu).

B MAIN RESULTS OF THE COMPREHENSIVE ASSESSMENT (CA)			
B1	CET1 Ratio at year end 2013 including retained earnings / losses of 2013 B1 = A6	32.61%	
B2	Aggregated adjustments due to the outcome of the AQR	-19	
B3	AQR adjusted CET1 Ratio B3 = B1 + B2	32.42%	
B4	Aggregate adjustments due to the outcome of the baseline scenario of the joint EBA ECB Stress Test to lowest capital level over the 3-year period	-28	
B5	Adjusted CET1 Ratio after Baseline Scenario B5 = B3 + B4	32.13%	
B6	Aggregate adjustments due to the outcome of the adverse scenario of the joint EBA ECB Stress Test to lowest capital level over the 3-year period	-62	
B7	Adjusted CET1 Ratio after Adverse Scenario B7 = B3 + B6	31.80%	
Capital Shortfall			
B8	to threshold of 8% for AQR adjusted CET1 Ratio	0	0.00
B9	to threshold of 8% in Baseline Scenario	0	0.00
B10	to threshold of 5.5% in Adverse Scenario	0	0.00
B11	Aggregated Capital Shortfall of the Comprehensive Assessment B11 = max(B8, B9, B10)	0	0

* Total risk exposure figure is pre-AQR. Please note that the corresponding Year End 2013 figure in the EBA Transparency template is post-AQR and therefore may not match exactly.
† RWA used corresponds to relevant scenario in worst case year

3.4.attēls. Swedbank visaptverošā novērtējuma rezultāti [33]

B3 bloks uzrāda Swedbank veikto kapitāla pietiekamības rādītāja korekciju pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes. Swedbank gadījumā veicamā korekcija bija -19 bāzes punkti no sākotnējā kapitāla pietiekamības rādītāja, kas nozīmē to, ka kapitāla pietiekamības rādītājs tika koriģēts no 32,61% uz 32,42%. B5 bloks atspoguļo kapitāla pietiekamības rādītāja izmaiņu pēc stresa testa ar bāzes scenāriju veikšanas, kur tika ņemts vērā pēdējo trīs gadu laikā uzrādītais zemākais kapitāla rādītāja lielums. Swedbank kapitāla pietiekamības rādītājam pēc stresa testa ar bāzes scenāriju veikšanas bija nepieciešams veikt korekciju par -28 bāzes punktiem, kā rezultātā koriģētais kapitāla pietiekamības rādītājs bija 32,13%. Savukārt stresa testa ar nelabvēlīgu scenāriju rezultātā, kapitāla pietiekamības rādītāja veicamā korekcija bija -62 bāzes punkti un jaunais koriģētais kapitāla pietiekamības rādītājs bankai bija 31,80%, kas tiek uzrādīts B7 blokā. B8 blokā tiek uzrādīts absolūtais kapitāla iztrūkums bankai attiecībā uz koriģēto kapitāla pietiekamības rādītāju pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes, ja šis rādītājs ir zemāks par 8%. Swedbank absolūtais kapitāla iztrūkums ir 0. B9 un B10 blokos tiek norādīts iespējamais kapitāla iztrūkums, ja bankas koriģētie kapitāla

pietiekamības rādītāji pēc abiem stresa testa scenāriju gadījumiem attiecīgi ir zemāki par 8% un 5,5%. Swedbank gadījumā iespējamais kapitāla iztrūkums netika konstatēts, jo neviens no koriģētajiem rādītājiem nebija mazāks par 8% un 5,5%. B11 bloks ir svarīgākais bloks visaptverošajā novērtējumā, jo tas uzrāda bankas kopējo kapitāla iztrūkumu, tātad, pēc visaptverošā novērtējuma rezultātiem Swedbank netika konstatēts kapitāla iztrūkums.

Visaptverošā novērtējuma ietvaros Swedbank tika veikts stresa tests pēc bāzes scenārija (skatīt 3.5. attēlu).

2014 EU-wide Stress Test Summary Baseline Scenario

Swedbank Latvia	
Actual figures as of 31 December 2013	
	mln EUR, %
Operating profit before impairments	133
Impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	5
Common Equity Tier 1 capital (1)	992
Total Risk Exposure (1)	3,061
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	32.4%
Outcome of the baseline scenario as of 31 December 2016	
	mln EUR, %
3 yr cumulative operating profit before impairments	318
3 yr cumulative impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	102
3 yr cumulative losses from the stress in the trading book	1
Common Equity Tier 1 capital (1)	1,038
Total Risk Exposure (1)	3,143
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	33.0%
Memorandum items	
	mln EUR
Common EU wide CET1 Threshold (8.0%)	251

(1) According to CRR/CRD4 definition transitional arrangements as per reporting date. Figures as of 31/12/2013 computed as of first day of application: 01/01/2014.

3.5. attēls. Swedbank faktiskie un prognozējamie rādītāji bāzes scenārija gadījumā [33]

3.5. attēlā atspoguļota informācija par bankas faktiskajiem rādītājiem 2013. gada beigās un prognozējamiem rādītājiem 2016. gada beigās pēc bāzes scenārija. Stresa testa pēc bāzes scenārija rezultātā tiek prognozēts, ka 2016. gada beigās Swedbank pamata kapitāla apjoms varētu būt palielinājies līdz 1038 miljoni eiro un attiecīgi kapitāla pietiekamības rādītājs – 33%, kā arī bankas rezerve priekš neparedzētiem zaudējumiem būs minimāli palielinājusies no 3061 miljoniem eiro uz 3143 miljoniem eiro. Tiek prognozēts arī bruto peļņas pieaugums no 133 miljoniem eiro uz 318 miljoniem eiro.

Novērtējuma ietvaros Swedbank tika veikts arī stresa tests nelabvēlīga scenārija gadījumā, kura rezultātā tika izteiktas prognozes Swedbank svarīgo rādītāju lielumam 2016. gada beigās, ja bankai nāktos uzņemt šokus un darboties nelabvēlīgos apstākļos (skatīt 3.6. attēlu).

2014 EU-wide Stress Test Summary Adverse Scenario

Swedbank Latvia	
Actual figures as of 31 December 2013	
	mln EUR, %
Operating profit before impairments	133
Impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	5
Common Equity Tier 1 capital (1)	992
Total Risk Exposure (1)	3,061
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	32.4%
Outcome of the adverse scenario as of 31 December 2016	
	mln EUR, %
3 yr cumulative operating profit before impairments	312
3 yr cumulative impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	211
3 yr cumulative losses from the stress in the trading book	3
Valuation losses due to sovereign shock after tax and prudential filters	0
Common Equity Tier 1 capital (1)	1,032
Total Risk Exposure (1)	3,218
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	32.1%
Memorandum items	
	mln EUR
Common EU wide CET1 Threshold (5.5%)	177
Total amount of instruments with mandatory conversion into ordinary shares upon a fixed date in the 2014 -2016 period (cumulative conversions) (2)	0
Total Additional Tier 1 and Tier 2 instruments eligible as regulatory capital under the CRR provisions that convert into Common Equity Tier 1 or are written down upon a trigger event (3)	0
Of which: eligible instruments whose trigger is above CET1 capital ratio in the adverse scenario (3)	0

(1) According to CRR/CRD4 definition transitional arrangements as per reporting date. Figures as of 31/12/2013 computed as of first day of application: 01/01/2014.

3.6. attēls. Swedbank faktiskie un prognozējamie rādītāji nelabvēlīga scenārija gadījumā [33]

Stresa testa nelabvēlīga scenārija gadījumā rezultāti liecina, ka Swedbank pamata kapitāla apjoms 3 gadu laikā (no 2013. līdz 2016. gada beigām) varētu palielināties no 992 uz 1032 miljoniem eiro, kā arī rezerve neparedzētiem zaudējumiem palielinātos no 3061 miljoniem eiro uz 3218 miljoniem eiro. Tomēr kopumā tiek prognozēta Swedbank kapitāla pietiekamības rādītāja lejupslīde par 0,13 procentpunktiem un iespējamais 2016. gada beigās uzrādītais kapitāla pietiekamības rādītāja lielums varētu būt 32,1%.

Autore secina, ka nelabvēlīga scenārija gadījumā Swedbank darbība nebūtu īpaši apdraudēta, jo svarīgajiem rādītājiem netiek prognozētas būtiskas izmaiņas un prognozētais kapitāla pietiekamības rādītājs izpildītu noteikto minimālo kapitāla pietiekamības rādītāja prasību bankai nelabvēlīga scenārija gadījumā – 5,5%.

3.2.2. SEB bankas visaptverošā novērtējuma rezultātu analīze

Visaptverošā novērtējuma A daļā uzrādītā informācija atspoguļo SEB bankas darbības rādītāju rezultātus 2013. gada beigās (skatīt 3.7. attēlu). Šie apkopotie rādītāji ir neatņemama visaptverošā novērtējuma sastāvdaļa.

2014 COMPREHENSIVE ASSESSMENT OUTCOME			
			ECB PUBLIC
NAME OF THE ENTITY	LVSEB	AS SEB banka	
1 Main Results and Overview			
A MAIN INFORMATION ON THE BANK BEFORE THE COMPREHENSIVE ASSESSMENT (end 2013)			
			END 2013
A1	Total Assets (based on prudential scope of consolidation)	Mill. EUR	4,276.00
A2	Net (+) Profit/ (-) Loss of 2013 (based on prudential scope of consolidation)	Mill. EUR	26.00
A3	Common Equity Tier 1 Capital according to CRDIV/CRR definition, transitional arrangements as of 1.1.2014	Mill. EUR	392.70
A4	Total risk exposure * according to CRDIV/CRR definition, transitional arrangements as of 1.1.2014	Mill. EUR	2,565.01
A5	Total exposure measure according to Article 429 CRR "Leverage exposure"	Mill. EUR	4,484.00
A6	CET1 ratio according to CRDIV/CRR definition, transitional arrangements as of 1.1.2014 A6=A3/A4	%	15.31%
A7	Tier 1 Ratio (where available) according to CRD3 definition, as of 31.12.2013 as reported by the bank	%	15.11%
A8	Core Tier 1 Ratio (where available) according to EBA definition	%	15.11%
A9	Leverage ratio	%	8.86%
A10	Non-performing exposures ratio	%	5.35%
A11	Coverage ratio for non-performing exposure	%	39.20%
A12	Level 3 instruments on total assets	%	10.00%

3.7. attēls. SEB bankas darbības rezultāti 2013. gada beigās [33]

SEB bankas kopējais aktīvu apjoms 2013. gada beigās bija 4276 miljoni eiro un neto peļņas apjoms – 26 miljoni eiro. A daļas svarīgākais bloks ir A6, kurš uzrāda bankas kapitāla pietiekamības rādītāju. SEB bankas kapitāla pietiekamības rādītājs ir 15,31%, respektīvi, banka ir izpildījusi rādītāja noteikto minimālo prasību - 8%, un pārsniedz to par 7,31 procentpunktiem.

Visaptverošā novērtējuma B daļa ietver visus svarīgākos rādītājus, kuri nepieciešami, lai noteiktu bankas kapitāla iztrūkuma esamību vai neesamību.

Kā sākumpunkts SEB bankas visaptverošā novērtējuma veikšanai tiek ņemts B1 bloks, kurā atspoguļots bankas kapitāla pietiekamības rādītāja apjoms un tas ir 15,31%. B daļā tiek atspoguļotas CET1 nepieciešamās korekcijas pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes, kā arī pēc stresa testu rezultātiem, atkarībā no scenārija (skatīt 3.8. attēlu).

B MAIN RESULTS OF THE COMPREHENSIVE ASSESSMENT (CA)

CET1 Ratio			
B1	at year end 2013 including retained earnings / losses of 2013 B1 = A6	%	15.31%
B2	Aggregated adjustments due to the outcome of the AQR	Basis Points Change	-202
B3	AQR adjusted CET1 Ratio B3 = B1 + B2	%	13.29%
B4	Aggregate adjustments due to the outcome of the baseline scenario of the joint EBA ECB Stress Test to lowest capital level over the 3-year period	Basis Points Change	-13
B5	Adjusted CET1 Ratio after Baseline Scenario B5 = B3 + B4	%	13.16%
B6	Aggregate adjustments due to the outcome of the adverse scenario of the joint EBA ECB Stress Test to lowest capital level over the 3-year period	Basis Points Change	-139
B7	Adjusted CET1 Ratio after Adverse Scenario B7 = B3 + B6	%	11.90%

Capital Shortfall		Basis Points [†]	Mill. EUR
B8	to threshold of 8% for AQR adjusted CET1 Ratio	0	0.00
B9	to threshold of 8% in Baseline Scenario	0	0.00
B10	to threshold of 5.5% in Adverse Scenario	0	0.00
B11	Aggregated Capital Shortfall of the Comprehensive Assessment B11 = max(B8, B9, B10)	0	0

* Total risk exposure figure is pre-AQR. Please note that the corresponding Year End 2013 figure in the EBA Transparency template is post-AQR and therefore may not match exactly.

[†] RWA used corresponds to relevant scenario in worst case year

3.8. attēls. SEB bankas visaptverošā novērtējuma rezultāti [33]

Pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes rezultātiem SEB bankas kapitālam tika noteikta korekcija par -202 bāzes punktiem, kā rezultātā kapitāla pietiekamības rādītājs samazinājās no 15,31% līdz 13,29%. Šis rezultāts uzrādīts B3 blokā. Stresa testa ar bāzes scenāriju rezultātā bankas kapitāla pietiekamības rādītājam bija nepieciešama korekcija par -13 bāzes punktiem, un B5 blokā uzrādītais lielums ir šīs korekcijas rezultāts, tas ir, 13,16%. Stresa testa nelabvēlīga scenārija apstākļos bankas kapitāla pietiekamības rādītāju bija nepieciešams koriģēt par -139 bāzes punktiem un jaunais koriģētais kapitāla pietiekamības rādītājs bija 11,90% (B7 bloks). Bankas kapitāla iztrūkums tiek uzrādīts B8 blokā, kurš tiek noteikts pamatojoties uz koriģēto kapitāla pietiekamības rādītāju pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes, ar noteikumu, ja šis rādītājs ir zemāks par 8%. SEB bankai netika konstatēts kapitāla iztrūkums, jo koriģētais kapitāla pietiekamības rādītājs pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes bija lielāks par 8% (tas bija 13,29%). B9 un B10 blokos tiek norādīts iespējamais kapitāla iztrūkums, ja bankas koriģētie kapitāla pietiekamības rādītāji pēc abiem stresa testa scenāriju gadījumiem attiecīgi ir zemāki par 8% un 5,5%. SEB bankai iespējamais kapitāla iztrūkums netika konstatēts, jo neviens no koriģētajiem rādītājiem nebija mazāks par 8% un 5,5%. B11 bloks ir svarīgākais bloks visaptverošajā novērtējumā, jo tas uzrāda bankas kopējo kapitāla iztrūkumu, tātad, SEB bankai netika konstatēts kapitāla iztrūkums.

Visaptverošā novērtējuma ietvaros SEB bankai tika veikti stresa testi ar diviem iespējamajiem scenārijiem – bāzes un nelabvēlīgu scenāriju. Stresa testos attēlotie rezultāti ir faktiskie (par 2013. gada beigām) un provizoriskie (par 2016. gada beigām).

Stresa tesa bāzes scenārija gadījumā tiek prognozēts, ka līdz 2016. gada beigām SEB bankas bruto peļņa palielināsies no 66 miljoniem eiro līdz 174 miljoniem eiro. Tiek prognozēts, ka bankas pamata kapitāla apjoms 3 gadu laikā izmainītos, respektīvi šajā gadījumā – palielinātos par 108 miljoniem eiro. Stresa testa pēc bāzes scenārija rezultātā SEB bankas pamata kapitālam un attiecīgi rezervēm priekš neparedzētiem zaudējumiem tiek prognozēts minimāls pieaugums, proti, SEB bankas pamata kapitāla apjoms palielinātos par 43 miljoniem eiro un rezerves priekš neparedzētiem zaudējumiem palielinātos par 29 miljoniem eiro. Līdz ar to, tiek prognozēts kapitāla pietiekamības rādītāja pieaugums par 1,5 procentpunktiem (no 13,3% uz 14,8%) (skatīt 3.9. attēlu).

2014 EU-wide Stress Test Summary Baseline Scenario

SEB banka	
Actual figures as of 31 December 2013	
	mln EUR, %
Operating profit before impairments	66
Impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	90
Common Equity Tier 1 capital (1)	344
Total Risk Exposure (1)	2,586
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	13.3%
Outcome of the baseline scenario as of 31 December 2016	
	mln EUR, %
3 yr cumulative operating profit before impairments	174
3 yr cumulative impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	41
3 yr cumulative losses from the stress in the trading book	5
Common Equity Tier 1 capital (1)	387
Total Risk Exposure (1)	2,615
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	14.8%
Memorandum items	
	mln EUR
Common EU wide CET1 Threshold (8.0%)	209

(1) According to CRR/CRD4 definition transitional arrangements as per reporting date. Figures as of 31/12/2013 computed as of first day of application: 01/01/2014.

3.9. attēls. SEB bankas faktiskie un prognozējamie rādītāji bāzes scenārija gadījumā [33]

Rezultāti par stresa testu bāzes scenārija gadījumā liecina, ka SEB bankai darbojoties normālos apstākļos, nav prognozējamās negatīvas tendences darbībā un krasas bankai svarīgo rādītāju izmaiņas.

SEB bankai tika veikts arī stresa tests nelabvēlīga scenārija gadījumā, kas parāda cik ļoti banka ir sagatavota nelabvēlīgam scenārijam un darbībai tajā. Stresa testa nelabvēlīga scenārija gadījumā rezultāti atspoguļo informāciju par 2013. gada bankai svarīgajiem beigu rādītājiem un iespējamajiem rādītājiem 2016. gada beigās (prognoze) - kā banka aptuveni

darbosies, kādu peļņu tā nesīs un kā tai izdosies izpildīt noteiktās minimālās kapitāla pietiekamības prasības (skatīt 3.10. attēlu).

2014 EU-wide Stress Test Summary Adverse Scenario

SEB banka	
Actual figures as of 31 December 2013	
	mln EUR, %
Operating profit before impairments	66
Impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	90
Common Equity Tier 1 capital (1)	344
Total Risk Exposure (1)	2,586
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	13.3%
Outcome of the adverse scenario as of 31 December 2016	
	mln EUR, %
3 yr cumulative operating profit before impairments	75
3 yr cumulative impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	139
3 yr cumulative losses from the stress in the trading book	15
Valuation losses due to sovereign shock after tax and prudential filters	0
Common Equity Tier 1 capital (1)	346
Total Risk Exposure (1)	2,910
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	11.9%
Memorandum items	
	mln EUR
Common EU wide CET1 Threshold (5.5%)	160
Total amount of instruments with mandatory conversion into ordinary shares upon a fixed date in the 2014 -2016 period (cumulative conversions) (2)	0
Total Additional Tier 1 and Tier 2 instruments eligible as regulatory capital under the CRR provisions that convert into Common Equity Tier 1 or are written down upon a trigger event (3)	0
Of which: eligible instruments whose trigger is above CET1 capital ratio in the adverse scenario (3)	0

(1) According to CRR/CRD4 definition transitional arrangements as per reporting date. Figures as of 31/12/2013 computed as of first day of application: 01/01/2014.

(2) Conversions not considered for CET1 computation

(3) Excluding instruments with mandatory conversion into ordinary shares upon a fixed date in the 2014 -2016 period

3.10. attēls. SEB bankas faktiskie un prognozējamie rādītāji nelabvēlīga scenārija gadījumā [33]

Stresa testa nelabvēlīga scenārija gadījumā SEB bankas pamata kapitāla rādītājam 3 gadu laikā (no 2013. gada beigām līdz 2016. gada beigām) tiek prognozēts minimāls pieaugums par 2 miljoniem eiro, līdz ar to tiek prognozēta rezerves neparedzamām zaudējumiem palielināšanās no 2586 miljoniem eiro uz 2910 miljoniem eiro, kas sekmē attiecīgo kapitāla pietiekamības rādītāja samazināšanos no 13,3% uz 11,9%. Kapitāla pietiekamības rādītāja prognozētā samazināšanās skaidrojama ar attiecīgo bankas pamata kapitāla rādītāja un rezerves neparedzamajiem zaudējumiem palielināšanos, jo šo divu rādītāju attiecība ir kapitāla pietiekamības rādītājs.

Autore secina, ka SEB banka veiksmīgi izturējusi stresa testu nelabvēlīgam scenārijam, jo prognozētie rādītāji liecina par diezgan stabilu bankas darbību nelabvēlīga scenārija gadījumā. Būtisks ir fakts, ka prognozētais kapitāla pietiekamības rādītājs bankai nelabvēlīga

scenārija gadījumā ir lielāks par normatīvos noteikto kapitāla pietiekamības rādītāja minimālo prasību – 5,5%.

3.2.3. ABLV Bank visaptverošā novērtējuma rezultātu analīze

ABLV Bank visaptverošā novērtējuma A daļā A6 blokā uzrādīts bankas kapitāla pietiekamības rādītāja lielums un 2013. gada beigās tas bija 10,30%. Bankas kapitāla pietiekamības rādītājs tiek aprēķināts kā attiecība starp bankas pamata kapitāla rādītāju un rezervi neparedzētiem zaudējumiem – 1599,09 milj.EUR/3358 milj.EUR (skatīt 3.11. attēlu).

2014 COMPREHENSIVE ASSESSMENT OUTCOME		
NAME OF THE ENTITY	LVABLV	ECB PUBLIC ABLV Bank, AS
1 Main Results and Overview		
A MAIN INFORMATION ON THE BANK BEFORE THE COMPREHENSIVE ASSESSMENT (end 2013)		
		END 2013
A1	Total Assets (based on prudential scope of consolidation)	Mill. EUR 3,306.00
A2	Net (+) Profit/ (-) Loss of 2013 (based on prudential scope of consolidation)	Mill. EUR 51.00
A3	Common Equity Tier 1 Capital according to CRDIV/CRR definition, transitional arrangements as of 1.1.2014	Mill. EUR 166.15
A4	Total risk exposure * according to CRDIV/CRR definition, transitional arrangements as of 1.1.2014	Mill. EUR 1,599.09
A5	Total exposure measure according to Article 429 CRR "Leverage exposure"	Mill. EUR 3,358.00
A6	CET1 ratio according to CRDIV/CRR definition, transitional arrangements as of 1.1.2014 A6=A3/A4	% 10.39%
A7	Tier 1 Ratio (where available) according to CRD3 definition, as of 31.12.2013 as reported by the bank	% 9.67%
A8	Core Tier 1 Ratio (where available) according to EBA definition	% 9.67%
A9	Leverage ratio	% 4.97%
A10	Non-performing exposures ratio	% 3.96%
A11	Coverage ratio for non-performing exposure	% 46.86%
A12	Level 3 instruments on total assets	% 4.35%

3.11. attēls. ABLV Bank darbības rezultāti 2013. gada beigās [33]

ABLV Bank visaptverošā novērtējuma veikšanai obligāti nepieciešami A daļā atspoguļotie rādītāji, jo, balstoties uz šiem rādītājiem, tika veiktas Aktīvu kvalitātes pārbaudes un stresa testi, kā arī galvenais uzdevums – kapitāla iztrūkuma noteikšana.

2013. gada beigās ABLV Bank kopējo aktīvu apjoms sasniedza 3306 miljonus eiro un banka bija strādājusi ar peļņu – 51 miljons eiro. Banka bija izpildījusi kapitāla pietiekamības rādītāja minimālo prasību (8%), uzrādot par 2,39 procentpunktiem labāku rezultātu – 10,39%.

ABLV Bank visaptverošā novērtējuma B daļā attēlotie rādītāji ir neatņemama sastāvdaļa kapitāla iztrūkuma noteikšanai. B daļā svarīgākie attēlotie rādītāji ir kapitāla pietiekamības rādītājs, koriģētais kapitāla pietiekamības rādītājs pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes rezultātiem, koriģētie kapitāla pietiekamības rādītāji pēc veikto stresa testu

rezultātiem (bāzes un nelabvēlīga scenārija gadījumā) un visbeidzot – konstatētais kapitāla iztrūkuma apjoms. ABLV Bank visaptverošā novērtējuma veikšanai kā sākumpunkts tika ņemts B1 blokā atspoguļotais rādītājs, proti, kapitāla pietiekamības rādītājs (skatīt 3.12. attēlu).

B MAIN RESULTS OF THE COMPREHENSIVE ASSESSMENT (CA)

B1	CET1 Ratio at year end 2013 including retained earnings / losses of 2013 B1 = A6	%	10.39%
B2	Aggregated adjustments due to the outcome of the AQR	Basis Points Change	-64
B3	AQR adjusted CET1 Ratio B3 = B1 + B2	%	9.75%
B4	Aggregate adjustments due to the outcome of the baseline scenario of the joint EBA ECB Stress Test to lowest capital level over the 3-year period	Basis Points Change	2
B5	Adjusted CET1 Ratio after Baseline Scenario B5 = B3 + B4	%	9.78%
B6	Aggregate adjustments due to the outcome of the adverse scenario of the joint EBA ECB Stress Test to lowest capital level over the 3-year period	Basis Points Change	-210
B7	Adjusted CET1 Ratio after Adverse Scenario B7 = B3 + B6	%	7.66%

Capital Shortfall		Basis Points ¹	MI. EUR
B8	to threshold of 8% for AQR adjusted CET1 Ratio	0	0.00
B9	to threshold of 8% in Baseline Scenario	0	0.00
B10	to threshold of 5.5% in Adverse Scenario	0	0.00
B11	Aggregated Capital Shortfall of the Comprehensive Assessment B11 = max(B8, B9, B10)	0	0

* Total risk exposure figure is pre-AQR. Please note that the corresponding Year End 2013 figure in the EBA Transparency template is post-AQR and therefore may not match exactly.

¹ RWA used corresponds to relevant scenario in worst case year.

3.12. attēls. ABLV Bank visaptverošā novērtējuma rezultāti [33]

Tātad, uzsākot ABLV Bank visaptverošo novērtējumu, par pamatu tika ņemts B1 bloks – 10,39% (kapitāla pietiekamības rādītājs). Aktīvu kvalitātes pārbaudes rezultāti noteica, ka bankai nepieciešams koriģēt kapitāla pietiekamības rādītāju par -64 bāzes punktiem, kā rezultātā B3 blokā uzrādīts koriģētais rādītājs – 9,75%. Otrais etaps bija kapitāla pietiekamības rādītāja koriģēšana pēc stresa testa bāzes scenārijam rezultātiem, un rezultāti uzrādīja, ka bankas kapitāla pietiekamības rādītāju bija nepieciešams koriģēt par +2 bāzes punktiem, tātad jaunais rādītājs bija 9,78% (B5 bloks). Trešajā etapā B5 blokā uzrādītais kapitāla pietiekamības rādītājs tika koriģēts, ņemot vērā stresa testa nelabvēlīga scenārija rezultātus. Tika noteikta nepieciešamā korekcija par -210 bāzes punktiem un galējais koriģētais rādītāja rezultāts bija 7,66% (B7 bloks). ABLV Bank netika konstatēts kapitāla iztrūkums, jo koriģētais kapitāla pietiekamības rādītājs pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes bija augstāks par 8% (attiecīgi 9,75%), koriģētais kapitāla pietiekamības rādītājs pēc stresa testa bāzes scenārija rezultātiem pārsniedza 8% (attiecīgi 9,78%) un koriģētais kapitāla pietiekamības rādītājs pēc stresa testa nelabvēlīga scenārija rezultātiem bija lielāks par 5,5% (attiecīgi 7,66%). Šie trīs iespējamie kapitāla iztrūkuma rādītāji tiktu atspoguļoti B8, B9 un

B10 blokā. B11 blokā atspoguļotais rezultāts ir pats svarīgākais visaptverošā novērtējuma B daļā, jo tas uzrāda bankas absolūto kapitāla iztrūkumu. B11 blokā tiktu atspoguļots visaugstākais rādītājs no B8, B9 un B10 rādītājiem, bet, tā kā bankai netika konstatēts kapitāla iztrūkums jau šajos etapos, tad absolūtais ABLV Bank kapitāla iztrūkums ir 0.

Visaptverošajā novērtējumā veiktais stresa tests bāzes scenārijam attiecībā uz ABLV Bank uzrādīja labus rezultātus. Veiktā stresa testa bāzes scenārijam rezultātā tiek prognozēts kopējs kapitāla pietiekamības rādītāja pieaugums 3 gadu laikā no 2013. gada beigām līdz 2016. gada beigām (skatīt 3.13. attēlu).

 2014 EU-wide Stress Test Summary Baseline Scenario	
LV - ABLV Bank, AS	
Actual figures as of 31 December 2013 mln EUR, %	
Operating profit before impairments	56
Impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	19
Common Equity Tier 1 capital (1)	156
Total Risk Exposure (1)	1,600
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	9.8%
Outcome of the baseline scenario as of 31 December 2016 mln EUR, %	
3 yr cumulative operating profit before impairments	115
3 yr cumulative impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	32
3 yr cumulative losses from the stress in the trading book	6
Common Equity Tier 1 capital (1)	173
Total Risk Exposure (1)	1,641
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	10.5%
Memorandum items mln EUR	
Common EU wide CET1 Threshold (8.0%)	131

(1) According to CRR/CRD4 definition transitional arrangements as per reporting date. Figures as of 31/12/2013 computed as of first day of application: 01/01/2014.

3.13. attēls. ABLV Bank faktiskie un prognozējamie rādītāji bāzes scenārija gadījumā [33]

ABLV Bank stresa testa bāzes scenārijam rezultātā tiek prognozēts bruto peļņas pieaugums par 49 miljoniem eiro. Stresa testa bāzes scenārijam rezultāti norāda, ka bankas pamata kapitāla un rezerves neparedzētiem zaudējumiem apjomi pieaugs. Bankas pamata kapitāla pieaugums tiek prognozēts par 17 miljoniem eiro un rezerves neparedzētiem zaudējumiem prognozētais rādītājs palielināsies par 41 miljonu eiro. Balstoties uz šo rādītāju iespējamo pieaugumu, prognozēta arī kapitāla pietiekamības rādītāja palielināšanās attiecīgi par 0,7 procentpunktiem un iespējamais kapitāla pietiekamības rādītāja lielums 2016. gada beigās būtu 10,5%.

Iegūtie rezultāti pēc stresa testa bāzes scenārijam prognozēja ABLV Bank stabilu darbību neitrālu apstākļu gadījumā.

Visaptverošā novērtējuma ietvaros ABLV Bank tika veikts arī otrs stresa tests – stresa tests nelabvēlīgam scenārijam, kura uzrādītos rezultātus var uzskatīt par sekmīgiem (skatīt 3.14. attēlu).

 2014 EU-wide Stress Test Summary Adverse Scenario	
LV - ABLV Bank, AS	
Actual figures as of 31 December 2013	
	mln EUR, %
Operating profit before impairments	66
Impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	19
Common Equity Tier 1 capital (1)	156
Total Risk Exposure (1)	1,600
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	9.8%
Outcome of the adverse scenario as of 31 December 2016	
	mln EUR, %
3 yr cumulative operating profit before impairments	71
3 yr cumulative impairment losses on financial and non-financial assets in the banking book	76
3 yr cumulative losses from the stress in the trading book	11
Valuation losses due to sovereign shock after tax and prudential filters	1
Common Equity Tier 1 capital (1)	128
Total Risk Exposure (1)	1,669
Common Equity Tier 1 ratio, % (1)	7.7%
Memorandum items	
	mln EUR
Common EU wide CET1 Threshold (5.5%)	92
Total amount of instruments with mandatory conversion into ordinary shares upon a fixed date in the 2014 -2016 period (cumulative conversions) (2)	0
Total Additional Tier 1 and Tier 2 instruments eligible as regulatory capital under the CRR provisions that convert into Common Equity Tier 1 or are written down upon a trigger event (3)	0
Of which: eligible instruments whose trigger is above CET1 capital ratio in the adverse scenario (3)	0

(1) According to CRR/CRD4 definition transitional arrangements as per reporting date. Figures as of 31/12/2013 computed as of first day of application: 01/01/2014.

(2) Conversions not considered for CET1 computation

(3) Excluding instruments with mandatory conversion into ordinary shares upon a fixed date in the 2014 -2016 period

3.14. attēls. ABLV Bank faktiskie un prognozējamie rādītāji nelabvēlīga scenārija gadījumā [33]

Stresa testa nelabvēlīgam scenārijam rezultāti uzrāda, ka ABLV Bank tiek prognozēts bruto peļņas pieaugums par 5 miljoniem eiro. Savukārt prognoze bankas pamata kapitāla izmaiņām ir negatīva – tas samazinātos par 28 miljoniem eiro, taču rezerves neparedzētiem zaudējumiem palielinātos par 69 miljoniem eiro. Līdz ar to kopējais prognozētais scenārijs ir bankas kapitāla pietiekamības rādītāja samazināšanās par 2,1 procentpunktu – no 9,8% uz 7,7%. Prognozētais samazinātais kapitāla pietiekamības rādītājs 2016. gada beigās, bankai darbojoties nelabvēlīga scenārija apstākļos, izpildītu noteikto minimālo kapitāla pietiekamības rādītāja prasību – 5,5%.

Autore secina, ka ABLV Bank veiktā stresa testa rezultāti ir pozitīvi un norāda uz bankas spēju normāli funkcionēt arī nelabvēlīga scenārija gadījumā.

Autore secina, ka Latvijas bankas ir veiksmīgi izturējušas visaptverošo novērtējumu.

Secinājumi un priekšlikumi

Izstrādājot darbu, autorei radās šādi secinājumi:

1. Komercbanku galvenā funkcija ir specializēšanās operāciju veikšanā atbilstoši klientu bāzei – uzņēmumiem, organizācijām, fiziskajām personām, un galvenais uzdevums ir noguldītāju piesaiste un aizdevumu iesniegšana;
2. Komercbanku uzraudzība sastāv no komercbanku darbības regulēšanas un komercbanku uzraudzības jeb kontroles, kur komercbanku darbības regulēšanu veido uzraudzības institūciju vai centrālās bankas izveidoti noteikumi un prasības, un komercbanku uzraudzību (kontroli) veic regulējoša institūcija. Lai komercbanku uzraudzība būtu stabilāka, nepieciešami atbilstoši normatīvie noteikumi un likumdošana;
3. Komercbankām tiek noteikts bilances likviditātes rādītājs (ne mazāk kā 30% no bankas tekošo saistību kopsummas), kapitāla pietiekamības rādītājs (ne mazāk kā 8%), obligāto rezervju normas minimālais apmērs (2,5% no bankas riska darījumu kopsummas), statūtkapitāla minimālais apmērs (5 miljoni ekiju), maksimālais riska apmērs uz vienu aizņēmēju (ne vairāk par 15% no bankas pašu kapitāla) un valūtas risku lielumu ierobežojums (ārvalstu valūtu atklātā pozīcija nedrīkst būt lielāka kā 10% no pašu kapitāla (atsevišķai ārvalstu valūtai) un 20% no pašu kapitāla (visām ārvalstu valūtām kopā));
4. Vienotais uzraudzības mehānisms savu darbību sāka 2014. gada 4. novembrī un tā pārziņā ir visas valstis, kuru nacionālā valūta ir eiro un kuru nacionālā valūta nav eiro, bet kuras izrādījušas interesi cieši sadarboties mehānisma ietvaros;
5. Vienotais uzraudzības mehānisma pielietotie principi ir paraugpraksi izmantošana, integritāte un decentralizācija, viendabīgums, konsekvence vienotajā tirgū, neatkarība un atbildība, uz risku balstīta pieeja, proporcionalitāte, atbilstoša uzraudzība kredītiestāžu darbībai un efektīvu un savlaicīgu koriģējošu pasākumu veikšana;
6. Ir trīs uzraudzības institūciju veidi – centrālās bankas, speciālas uzraudzības institūcijas un jauktu komercbanku uzraudzības sistēma;
7. Latvijā finanšu sektora uzraudzību veic Finanšu un kapitāla tirgus komisija (pirms FKTK izveidošanas uzraudzības funkcijas pildīja Latvijas Banka), kuras galvenais mērķis ir kontrolēt, regulēt un uzraudzīt finanšu un kapitāla tirgus dalībniekus un to veiktās darbības, kā arī sekmēt finanšu un kapitāla tirgus darbības stabilitāti un attīstības progresu, un atbalstīt ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto intereses un aizsargāt tās;
8. 2012. gadā Finanšu un kapitāla tirgus komisijas uzraudzība galvenokārt tika vērsta uz banku kredītrisku un likviditātes risku, kā arī kapitāla pietiekamību, un kā viens no

galvenajiem uzraudzības principiem bija uz risku orientētā uzraudzība, kā rezultātā katru ceturksni tika vērtēti banku darbības rezultāti, risku līmenis un to pārvaldīšanas kvalitāte;

9. 2013. gadā no baku sektora izstājās 3 bankas - AS "GE Money Bank", AS "UniCredit Bank" un VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka";
10. 2013. gada lielākais un svarīgākais uzdevums bija nacionālās valūtas maiņa no latiem uz eiro, kurš tika sekmīgi izpildīts un banku uzraudzības galvenie virzieni bija kapitāla pietiekamības novērtēšana, likviditātes pārvaldīšana, banku darbības ar problemātiskajiem kredītiem un banku spējas sekmīgi ieviest eiro novērtēšana, kā arī eiro ieviešanas procesa uzraudzība;
11. 2014. gadā tika konstatēts, ka Latvijas banku akcionāru struktūrā dominējošais ir ārvalstu kapitāls, respektīvi, 2014. gada beigās tas bija 80,5%, un ka valstij piederošā daļa no apmaksātā kapitāla saruka no 18,1% līdz 5,6% (jo valsts kontrolē palika tikai 1 banka);
12. Laika periodā no 2011. gada līdz 2015. gadam banku kapitāla pietiekamības rādītājam bija tendence palielināties un analizēto 5 gadu laikā tas palielinājās par 4,2 procentpunktiem;
13. No 2011. gada līdz 2015. gadam banku likviditātes rādītāji kopumā bija salīdzinoši augstā līmenī, jo 4 no 5 analizētajiem gadiem šis rādītājs divas reizes pārsniedza noteiktās minimālās prasības;
14. 2011. – 2015. gadā kapitāla atdeves rādītājā vērojamas krasas izmaiņas, jo tā kopējais pieaugums bija 23,7 procentpunkti; 2011. gadā kapitāla atdeves rādītāju, kā arī citus svarīgus rādītājus, būtiski ietekmēja AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka" darbības pārtraukšana;
15. Analizētajā laika periodā (2011. – 2015. gads) banku sektora aktīvu atdeves rādītājs pieauga par 2,2 procentpunktiem, kas norāda uz to, ka banku sektoram attīstījās spēja efektīvi izmantot aktīvus un pārvērst tos peļņā;
16. Analizētajā laika periodā kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāk par 90 dienām apjomam ir tendence samazināties, kas norāda uz kredītportfeļa kvalitātes uzlabošanos;
17. Bargākā soda sankcija (naudas izteiksmē), ko FKTK ir piešķirusi, ir AS "PrivatBank" 2016830 eiro apmērā par nepietiekamu klientu un to veikto darījumu izpēti, kā arī AS "TRASTA KOMERCBANKA" piešķirtā soda sankcija – licences anulēšana (ar ECB apstiprinājumu) par vāju iekšējās piesardzības politikas īstenošanu, kā arī piesardzības pasākumu neveikšanu paaugstināta kredītriska un reputācijas riska novēršanai;

18. Vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros tika veikts visaptverošais novērtējums, kurš sastāvēja no Aktīvu kvalitātes pārbaudes un stresa testa, un tajā piedalījās arī trīs pēc aktīviem lielākās bankas Latvijā – Swedbank, SEB banka un ABLV Bank;
19. Visaptverošā novērtējuma rezultāti vēstīja, ka, 25 novērtējumā iesaistītajām bankām no 130, konstatēts kapitāla iztrūkums 24,6 miljardu eiro apmērā;
20. Visaptverošais novērtējums iesaistītajām Latvijas bankām ir uzrādījis labus rezultātus, jo nevienai no bankām netika konstatēts kapitāla iztrūkums un visu banku kapitāla pietiekamības rādītāji pēc Aktīvu kvalitātes pārbaudes un veikto stresa testu rezultātiem izpilda normatīvos noteiktās minimālās prasības.

Izstrādājot darbu, autorei radās šādi priekšlikumi:

1. Finanšu un kapitāla tirgus komisijai nepieciešams piešķirt bankām bargākus sodus par konstatētajiem pārkāpumiem, tādā veidā mazinot iespējamo pārkāpumu daudzumu un veicinot banku darbības iekšējās piesardzības politikas pilnveidošanos;
2. Nepieciešams sadalīt godīgāk veicamo uzraudzību pār noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai terorisma finansēšanas novēršanu, proti, lielāku atbildību uzlikt Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam, jo šim dienestam naudas atmazgāšanas novēršana ir vienīgais uzdevums, taču FKTK šis ir viens no vairākiem veicamajiem uzdevumiem;
3. FKTK savā mājas lapā varētu iekļaut konkrētāku banku sektora darbības rādītāju statistiku, proti, izveidot datubāzi, kura sniegtu iespēju efektīvāk pārlūkot nepieciešamos datus par komercbanku svarīgākajiem darbības rādītājiem, atlasot tos pa nepieciešamo laika periodu (gadu, ceturksni utt.);
4. FKTK nepieciešams stingrāk uzraudzīt banku akcionāru darbības un to darbības atbilstību noteiktajām prasībām, kā arī nekavējoties reaģēt un veikt ierobežojošus pasākumus bankām, kuru akcionāri nepilda likumos noteiktās prasības, proti, ja konstatēts, ka akcionārs nespēj palielināt bankas kapitālu, kad tas vajadzīgs, jāpiemēro bargas sankcijas par likumā noteiktās kārtības neievērošanu;
5. FKTK nepieciešams noteikt augstāku kapitāla pietiekamības rādītāju bankām, kuru darbība pakļauta lielākiem riskiem, tādā veidā sekmējot bankas spēju normāli darboties kritiska scenārija gadījumā, proti, jo bankai lielāks kapitāls, jo drošāk un veiksmīgāk tā tiks galā ar problēmsituācijām.

Izmantotā literatūra un avoti

1. *Aktīvu kvalitātes novērtēšanas un uzkrājumu veidošanas normatīvie noteikumi*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=189844> (Skatīts 01.05.2016)
2. *Kredītiestāžu likums*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=37426> (Skatīts 01.05.2016)
3. *Likviditātes prasību, to izpildes kārtības un likviditātes riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=203169> (Skatīts 01.05.2016)
4. *Minimālo kapitāla prasību aprēķināšanas noteikumi*. Pieejams: <http://www.fktk.lv/lv/tiesibu-akti/kreditiestades/fktk-izdotie-noteikumi/regulejosas-prasibas/3126-20070502-minimalo-kapitala-pra.html> (Skatīts 01.05.2016)
5. **Dabrowski M.** *Interaction between monetary policy and bank regulation: lessons for the ECB*. Warsaw, Center for Social and Economic Research, 2016. 19.lpp.
6. **Kutuzova O.** *Finanses un kredīts*. Rīga, Biznesa Augstskola Turība, 2012. 80-96.lpp.
7. **Saksonova S.** *Centrālās bankas mērķi un funkcijas, monetārā politika. Komerčbanku sistēmas darbība*. E-grāmata. Rīga, 2010. Pieejams: <http://profizgl.lu.lv/mod/book/tool/print/index.php?id=16801#ch3417> (Skatīts 05.05.2016)
8. **Saksonova S.** *Indivīds kā patērētājs*. E-grāmata. Rīga, 2010. Pieejams: <http://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=16580&chapterid=3239> (Skatīts 05.05.2016)
9. **Solovjova I.** *Komerčbanku sistēmas stabilitātes problēmas. Monogrāfija*. Rīga, SIA "Izglītības soļi", 2009. 80-95.lpp.
10. **Theissen Roel.** *EU Banking Supervision*. The Hague, Eleven International Publishing, 2013. 1. lpp.
11. *Apkopotais ziņojums par visaptverošo novērtējumu. Kopsavilkums*. Eiropas Centrālā banka. Eurosistēma. 2014. gada oktobris. Pieejams: http://www.fktk.lv/texts_files/aggregatereportonthecomprehensiveassessmentexsum201410.lv.pdf (Skatīts 09.05.2016)
12. *Basel Committee on Banking Supervision. Report on the impact and accountability of banking supervision*. 2015. 4. lpp. Pieejams: <http://www.bis.org/bcbs/publ/d326.pdf> (Skatīts 11.05.2016)
13. *Banku darbība Latvijā 2015. gadā – stabilas attīstības gads*. Pieejams: <http://www.fktk.lv/lv/mediju-telpa/pazinojumi-masu-informacijas-l/2016/5595-banku-darbiba-latvija-2015-gada-stabilas-attistibas-gads.html> (Skatīts 11.05.2016)

14. *Banku uzraudzības vadlīnijas*. Eiropas Centrālā banka. Eurosistēma. 2014. 5-8.lpp.
Pieejams:
<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201409lv.pdf> (Skatīts 11.05.2016)
15. *Cambridge Dictionaries. Meaning of "development bank" in the English Dictionary*.
Pieejams: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/development-bank> (Skatīts 05.05.2016)
16. *Financial Times. Definition of commercial bank*. Pieejams:
<http://lexicon.ft.com/Term?term=commercial-bank> (Skatīts 05.05.2016)
17. *Financial Times. Definition of investment bank*. Pieejams:
<http://lexicon.ft.com/Term?term=investment-bank> (Skatīts 05.05.2016)
18. *Financial Times. Definition of savings bank*. Pieejams:
<http://lexicon.ft.com/Term?term=savings-bank> (Skatīts 05.05.2016)
19. *Finanšu stabilitātes pārskats*. Latvijas Banka. Eurosistēma 2011. Pieejams:
https://www.bank.lv/images/stories/pielikumi/publikacijas/FSP_2011-LVa_Final.pdf
(Skatīts 12.05.2016.)
20. *Finanšu stabilitātes pārskats*. Latvijas Banka. Eurosistēma 2012. Pieejams:
https://www.bank.lv/images/stories/pielikumi/publikacijas/FSP_2012.pdf (Skatīts 12.05.2016.)
21. *Finanšu stabilitātes pārskats*. Latvijas Banka. Eurosistēma 2013./2014. Pieejams:
https://www.bank.lv/images/stories/pielikumi/publikacijas/FSP_2013-2014.pdf (Skatīts 12.05.2016.)
22. *FKTK un citu institūciju kompetence finanšu pakalpojumu patērētāju sūdzību izskatīšanā un strīdu risināšanā*. Pieejams:
<http://www.fktk.lv/lv/komisija/komisijas-darbiba/fktk-un-citu-instituciju-kompe.html>
(Skatīts 04.05.2016.)
23. *Finanšu un kapitāla tirgus regulēšanas un pārraudzības stratēģija 2015.–2017. gadam*. Rīga, 2015. 5-6.lpp. Pieejams:
http://www.fktk.lv/attachments/article/1505/Strategija-2015_17-FKTK-grozijumi_Full.pdf (Skatīts 04.05.2016.)
24. *Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2012. gada un darba pārskats*. 14-17.lpp.
Pieejams:
http://www.fktk.lv/texts_files/FKTK_LV_2.pdf (Skatīts 08.05.2016.)
25. *Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2013. gada un darba pārskats*. 12-20.lpp.
Pieejams:

- http://www.fktk.lv/texts_files/FKTK_2013_LV.pdf (Skatīts 08.05.2016.)
26. *Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2014. gada un darba pārskats*. 15-22.lpp.
Pieejams:
http://www.fktk.lv/attachments/article/5121/FKTK_gada%20parskats_2014_LV.pdf
(Skatīts 08.05.2016.)
27. FKTK. *Banku darbība Latvijā 2015.gadā*. Pieejams:
http://www.fktk.lv/attachments/article/5595/BANKU_DARB%C4%AABA_2015_FIN_AL_medijiem_1802.pdf (Skatīts 11.05.2016.)
28. FKTK. *Banku darbība Latvijā 2015. gada 4. ceturksnis*. Pieejams:
<http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna-parskati/554-2015-05-08-2015-gada-1-ceturksnis.html> (Skatīts 11.05.2016.)
29. FKTK *piemērotās sankcijas*. Pieejams:
<http://www.fktk.lv/lv/tirgus-dalibnieki/kreditiestades/2014-10-22-fktk-piemerotas-sankcijas.html> (Skatīts 15.05.2016.)
30. FKTK *un citu institūciju kompetence finanšu pakalpojumu patērētāju sūdzību izskatīšanā un strīdu risināšanā*. Pieejams:
<http://www.fktk.lv/lv/komisija/komisijas-darbiba/fktk-un-citu-instituciju-kompe.html>
(Skatīts 04.05.2016.)
31. FKTK. *2014. gadā FKTK īstenos uzraudzības lēmumu publiskošanas reformu*.
Pieejams:
<http://www.fktk.lv/lv/mediju-telpa/pazinojumi-masu-informacijas-l/arhivs/2013/1519-2013-12-17-2014-gada-fktk-istenos-uzraudzibas-lemumu-publiskosanas-reformu.html?highlight=WyJzb2RhIiwic2Fua2NpanUiLCJwdWJsaXNrb1x1MDE2MWFuYSIsInNvZGEgc2Fua2NpanUiLCJzb2RhIHhmbmtjaWp1IHh1Ymxc2tvXHUwMTYxYW5hIiwic2Fua2NpanUgcHVibGlza29cdTAxNjFhbmEiXQ==> (Skatīts 05.05.2016.)
32. *Kas jāzina par Vienoto uzraudzības mehānismu?* Pieejams:
<http://www.fktk.lv/lv/publikacijas/vienotais-uzraudzibas-mehanism/136-2014-05-21-kas-jazina-par-vienoto-uzraudzibas-mehanismu.html> (Skatīts 09.05.2016.)
33. *Latvijas banku visaptverošā novērtējuma rezultāti*. Pieejams:
<http://www.fktk.lv/lv/mediju-telpa/citas-publikacijas/vienotais-uzraudzibas-mehanism/visaptverosais-novertejums/1177-2014-10-26-latvijas-banku-visaptverosa-novertejuma-rezultati.html> (Skatīts 13.05.2016.)
34. *Oxford Dictionaries. Definition of investment bank in English*. Pieejams:
<http://lexicon.ft.com/Term?term=investment-bank> (Skatīts 01.05.2016.)